

Kandidatuppsats

Bachelor's thesis

Kulturgeografi

Human geography

Kulturfokus och medborgardeltagande i glesbygden

En fallstudie av Ragunda kommun

Ida Borglund

Mittuniversitetet

MID SWEDEN UNIVERSITY

Campus Härnösand Universitetsbacken 1, SE-871 88. Campus Sundsvall Holmgatan 10, SE-851 70 Sundsvall.

Campus Östersund Kunskapens väg 8, SE-831 25 Östersund.

Phone: +46 (0)771 97 50 00 Fax: +46 (0)771 97 50 01

MITTUNIVERSITETET

Institutionen för samhällsvetenskap, Avdelningen för turism och geografi

Examinator: Daniel Laven, daniel.laven@miun.se

Handledare: Rosemarie Ankre, rosemarie.ankre@miun.se

Författare: Ida Borglund, idbo0903@student.miun.se

Utbildningsprogram: Turismprogrammet, 180 hp

Huvudområde: Kulturgeografi

Termin, år: 06, 2013

Förord

Nu när arbetet med denna uppsats är över infinner sig nästan en känsla av tomhet. Den har legat och grott i bakhuvudet i tre år och har nu fått ta form och hamnat i datorn och på papper. De månader jag arbetat med denna studie har haft sina ljusa och mörka dagar men jag kommer att se tillbaka på denna tid med en varm känsla i hjärtat. Jag vill först och främst tacka Rosemarie Ankre för en mycket fin och peppande handledning och dessutom vill jag tacka mina klasskamrater, speciellt då de opponenter jag haft som bidragit med bra tips på förbättringar. Slutligen vill jag även tacka Gun-Marie Persson, Per Bergvall, Carina Landin, Anna-Märta Johansson och Terese Bengard i Ragunda för att ni alla tog er tid för mig och mina intervjuer.

Ida Borglund

Östersund den 4 juni 2013

Sammanfattning

I denna uppsats presenteras en fallstudie av den svenska glesbygdskommunen Ragunda som har anammat en strategi med kultur som fokusområde. Det är nu tre år sedan Ragunda kommun började implementera sin strategi och därför syftar studien till att ur ett uppifrån- och-ned-perspektiv undersöka hur kultur betraktas samt hur det idag arbetas kring kultur från kommunalt och lokalt håll. Dessutom studeras vilka positiva effekter som kan komma av ett sådant fokusområde samt vilka förutsättningar det finns i Ragunda för ett ökat medborgardeltagande kring kultur. Den mest betydande empiriska insamlingen har skett genom kvalitativa intervjuer med personer som olika funktioner kring kulturen i Ragunda. Resultaten av studien visar att de har något varierade synsätt på kultur och att det i nuläget mestadels är medborgarna som förvaltar kulturarv och kulturaktiviteter. De positiva effekter som önskas och kan komma av att ha kultur som strategiskt fokusområde i kommunen relateras i stora drag till en stolhetskänsla hos invånarna och i förlängningen potentiellt ökad inflyttning. Resultaten visar också att det i Ragunda idag finns ganska goda förutsättningar för ökat medborgardeltagande kring kultur även om förvaltningssituationen i framtiden kan komma att förändras och bli något mer kommunalt styrd.

Nyckelord: Glesbygd, Ragunda, Kommunstrategi, Kultur, Medborgardeltagande

Abstract

In this essay a case study of the Swedish rural municipality Ragunda is presented. It has now been three years since the municipal leaders there chose culture as a strategic area of focus and this study aims to research how culture is viewed upon and managed from a top-down perspective. The study also examine the positive effects that can emerge from having such an area of focus and finally what the conditions are like in Ragunda for an increased public participation in cultural development to evolve. The main empirical gathering of information has occurred through qualitative interviews with persons in Ragunda of different functions related to culture. The results of the study show that there are quite varied views of what culture is and that currently it is mostly the citizens of the municipality that manage cultural heritage and cultural activities. The positive effects that are wished for and can emerge from having culture as a strategic area of focus in the municipality can largely be related to a sense of pride in the local community for the citizens and, in extension, potentially an increase in immigration. The results also show that there are quite good conditions for an increase in public participation in cultural development today, although in the future the cultural development may become somewhat increasingly municipally administered.

Keywords: Rural areas, Ragunda, Municipal strategy, Culture, Public participation

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1. Bakgrund och problemområde	1
1.2. Syfte och frågeställningar	3
1.3. Om Ragunda kommun	4
1.4. Avgränsningar	7
1.5. Begreppsdefinitioner	7
1.6. Disposition	8
2. Metod	9
2.1. Metodval och tillvägagångssätt	9
2.3. Urval	10
2.4. Källkritik	11
2.4.1. Tryckta källor	11
2.4.2. Hemsidan ragunda.se och Kommunstyrelsens dokument	12
2.4.3. Intervjuerna	12
3. Teori	13
3.1. Att planera för kulturarv	13
3.2. Kulturella uttryck och kreativa näringar	13
3.3. Decentralisering av politiska styrformer	14
3.4. Medborgardeltagande	15
3.5. Potential för inflyttning till glesbygden	18
4. Empiri	20
4.1. Budskap och förhoppningar kring kultur och dess förvaltning	20
4.2. Åsikter och tankar kring kulturens potential att ge positiva effekter i kommunen	22
4.3. Förutsättningar för medborgardeltagande kring kultur i Ragunda kommun	24
5. Analys	27
5.1. Hur kultur betraktas och förvaltas i Ragunda	27
5.2. Potentiella positiva effekter av kulturen som ett strategiskt fokusområde	29
5.3. Förutsättningar för medborgardeltagande kring kultur i Ragunda kommun	30
6. Avslutande diskussion och slutsatser	34
Källförteckning	38

1. Inledning

1.1. Bakgrund och problemområde

Under den första hälften av 1900-talet i samband med industrialiseringen uppenbarade sig det i västvärlden en alltmer accelererande tendens till en folkomflyttning, vilken innebar att folk började flytta från landsbygden in till städerna (Forsberg, 2005). I Sverige som är ett till ytan stort land med ett relativt lågt invånarantal har resulterade detta i att stora områden av framförallt Norrland kom att betecknas som glesbygd. I samband med denna definition har en rad fenomen som ryms under samlingsnamnet glesbygdsproblematik identifierats, exempelvis avfolkning, bristande service och höga skatter (Glesbygdsverket, 2008).

Den norrländska inlandskommunen Ragunda i Jämtlands län kan på många sätt betraktas som ett typexempel av en glesbygd med problem av ovanstående karaktär. Kommunen har de senaste åren haft en av Sveriges högsta skattesatser och trots att in- och utflyttningssiffrorna de sista åren hållit en relativt jämn nivå, skuggas alltjämt befolkningstalen av att det dör fler personer än det föds (Ragunda.se, 2013) Ragundas befolkning har på tio år minskat med runt 500 invånare (SCB, 2012, 2013-05-13) till att när detta arbete skrivs omfatta cirka 5 425 personer (SCB, 2013, 2013-05-20). Denna minskning är tillsammans med andra faktorer en anledning till kommunen idag har en ansträngd ekonomisk situation (Ragunda kommunstyrelse, 2011a).

Någonting som idag ofta pekas ut som en lösning på liknande problem kring tillväxt i glesbygden är satsningar på kultur (Gibson, 2008). Forsberg (2005) menar att samhällets lokala kultur har kommit att bli allt viktigare för många när de väljer plats att bo på. Dessutom är det enligt henne avgörande för utvecklingen i ett landsbygdsområde att det finns en befolkning med intresse för att ta kontroll över de lokala resurserna och att kultur kan skapa sammanhållning och en känsla av identitet hos lokalbefolkningen.

I Ragunda har kommunledningen konstaterat att de flesta faktorer kommunen är känd för utifrån är förknippade med kultur. Därför har just kultur anammats som ett fokusområde sedan 2011 och de närmsta åren framåt. Fokusområdet ska kopplas samman med övriga målsättningar inom kommunen (Ragunda kommunstyrelse, 2011a). I det kommunala strategi- och effektiviseringsdokumentet (Ragunda kommunstyrelse, 2011a) beskrivs att fokus för kommunstyrelsen kommer att ligga på hur de ska öka befolkningen, arbetsmarknaden och turismen och att kulturen har en viktig del i det arbetet. Kulturen ses som något som alla i Ragunda gemensamt kan samlas kring och som drar igång energin i byarna. *”Kulturaktiviteter kan skapa möjligheter för samarbete mellan det offentliga, det ideella och näringslivet. Där kan alla få en plats och roll för att gemensamt jobba för en positiv utveckling i området.”* (Sid 9). Denna strategi har väckt en del uppståndelse i Ragunda. Vissa har tagit emot strategin med

öppna armar men den har även fått en del kritik för att bland annat vara otydlig (Gerhardsson, 2013).

Den ökande globaliseringen och decentraliseringen i dagens samhälle har medfört att traditionella gränser mellan sektorer och nivåer inom planering och beslutsfattande alltmer löses upp (Forsberg, 2005). Nyström och Tonell (2011) menar att en av de starkaste utvecklingstendenserna inom planering är ökat medborgarinflytande. Detta medför enligt dem ofta dilemman inom kommuner när det gäller vilken grad och typ av medborgarinflytande som ska inkluderas. Kommunledningar kan uppleva det som äventyrligt och att det förbrukar resurser i form av tid och pengar. Det finns dock enligt dem mycket att vinna på att inkludera invånarna mer i planeringen, bland annat i form av ökad kunskap och engagemang, ökat förtroende mellan kommunens representanter och medborgarna och dessutom kan resultatet av planeringen bli mer långsiktigt hållbart. Å den andra sidan krävs det för att ett starkt medborgardeltagande ska utvecklas naturligtvis ett initialt engagemang och en vilja hos invånarna att påverka i samhället (Nyström & Tonell, 2011). Något som sätts i kontrast till detta är det faktum att det finns tendenser i Sverige mot att man alltmer distanserar sig från lokalsamhället (Frändberg et al., 2005). Dessutom menar Dahlgren (2009) att det finns ett bristande engagemang och svag tro på att den enskilda människan kan påverka politiska beslut i samhället idag.

Detta fenomen med distansering från lokalsamhället och bristande systemtilltro finns det tendenser mot även i Ragunda. Kommunstyrelsen (2011a) presenterar exempelvis en SWOT-analys¹ i vilken några av de svagheter och hot som identifierats av kommunledningen och politiker är brist på engagemang, revir mellan byarna och stelbenthet i politiken och svågerpolitik. I en medborgarenkät som genomfördes i början av 2013 visar resultaten av svaren på missnöje med medborgarnas förmåga att påverka och få insyn i kommunens beslut och verksamheter och dessutom har ett högt procentantal svarat ”ingen åsikt” på dessa frågor, liknande svarsresultat återfinns på frågorna kring kulturutbudet i kommunen (Ragunda kommun, 2013).

Mot bakgrund av detta blir det intressant att undersöka vilka effekter som kan uppstå av att presentera en strategi med kultur som fokusområde i en glesbygdskommun som är drabbad av bland annat ansträngd ekonomi och utflyttning. Det blir relevant att fundera över kulturens innebörd och hur den bör definieras i detta fall för att kunna nå fram till medborgarna med strategin. Det har nu gått tre år sedan strategin presenterades och därför är det av intresse att belysa hur arbetet fortskrider. Dessa tendenser i samhället som beskrivs ovan påverkar varandra sinsemellan och utmaningen för de som implementerar strategin blir att arbeta med och för kultur på ett trovärdigt, effektivt och inkluderande sätt för att nå bästa möjliga resultat för samhället. Samtidigt som det politiska engagemanget tenderar att minska kan kultur inte existera utan människorna som formar och upprätthåller den. Om medborgardeltagande kring

¹ SWOT = Strengths, Weaknesses, Opportunities and Threats. Ett planeringshjälpmedel som används för att försöka finna styrkor, svagheter, möjligheter och hot, exempelvis vid utformande av en strategi (ne.se, 2013-05-23).

kultur kan väcka ett initialt engagemang och öka medborgarnas vilja att delta och påverka i samhället, kunde ökad framgång kanske nås utan att stora pengaresurser behöver användas från kommunens håll. Skulle en positiv kulturutveckling kunna växa fram i Ragunda kommun som genom små medel, men med stort samarbete och genom en slags gemensam vilja, kan ske på allas lika villkor?

1.2. Syfte och frågeställningar

Detta arbete syftar till att utföra en fallstudie av en glesbygdskommun som satsar på kultur som ett strategiskt område för utveckling. Studien syftar till att undersöka hur personer som innehar olika ledande positioner betraktar och arbetar med kultur samt på vilket sätt kultur som ett strategiskt fokusområde kan främja positiva effekter för kommunen. Vidare syftar studien till att analysera hur förutsättningarna ser ut i Ragunda för att kunna utveckla arbetet kring kulturarv och kulturaktiviteter med hjälp av ett ökat medborgardeltagande. Utifrån detta har följande frågeställningar identifierats:

1. Hur betraktas och förvaltas kultur i Ragunda kommun ur ett kommunalt och lokalt perspektiv?
2. På vilket sätt kan kultur som strategiskt fokusområde främja positiva effekter i Ragunda kommun?
3. Hur ser förutsättningarna ut i Ragunda kommun för ett ökat medborgardeltagande kring kulturarv och kulturaktiviteter?

1.3. Om Ragunda kommun

Ragunda kommun ligger i mellersta Norrland i Jämtlands östra del (se Fig. 4.1.). I kommunen finns de tre tätorterna, från väster till öster; Stugun, Hammarstrand och Bispgården (se Fig. 4.2.). Närmsta större städer är Östersund och Sundsvall med cirka tio mils avstånd till båda. Den 1 januari 1974 bildades kommunen genom en sammanslagning av Fors, Ragunda och Stuguns kommuner. Ragunda är glesbefolkat med två personer per kvadratkilometer och totalt bor där drygt 5 400 invånare. En fjärdedel av invånarna är över 65 år och det finns en lägre andel personer i åldern 25-44 år än i resten av riket (Ragunda.se, 2013-05-23).

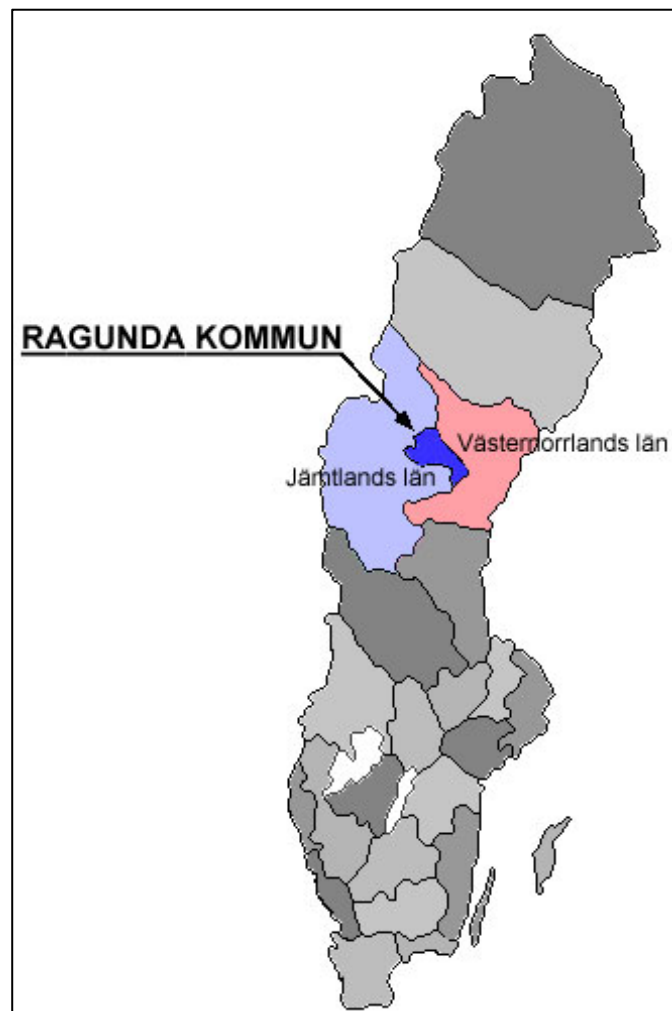

Fig. 4.1. Ragunda kommun i Sverige. Bild: Ragunda.se

Fig. 4.2. Ragunda kommunkarta. Bild: Ragundadalen.se

I Ragunda ligger platsen för Sveriges största naturkatastrof i modern historia; ”Vildhussens” tömning av Ragundasjön 1796. Händelsen, som har en väldokumenterad historia, resulterade i den tystnade forsen Döda fallet (se Fig. 4.3.) som idag är ett av Jämtlands viktigaste besöksmål. Döda Fallet är Ragundas mest kända kulturarvsplats och vid fallet står dessutom Sveriges första vridläktare vid vilken flertalet teaterföreställningar satts upp genom åren (Ragunda.se, 2013-05-23). Ragundas andra stora kulturarvsplats är King Chulalongkorn Memorial, även kallad Thailändska paviljongen (se Fig. 4.4.). Den uppfördes under 1990-talet till minne av kungen av Siam:s resa till Sverige år 1897. Paviljongen är den enda i sitt slag utanför Thailand och har under åren bland annat utgjort en arena för kulturellt utbyte mellan Sverige och Thailand (thaipaviljongen.se, 2013-05-23). Kommunen är idag även känd för att ha Sveriges näst bästa kulturskola (Calvo, 2013) som är avgiftsfri och integrerad i den ordinära skolverksamheten. I kommunen finns även flera hembygdsföreningar, byföreningar och andra organisationer som anordnar kulturaktiviteter (Ragunda.se, 2013-05-23).

Fig. 4.3. *Döda fallet i Västerede, Ragunda. Foto: Ida Borglund*

Fig. 4.4. *Thailändska paviljongen i Utanede, Ragunda. Foto: Ida Borglund*

1.4. Avgränsningar

I följande stycke beskrivs vilka avgränsningar som gjorts i denna studie samt varför dessa avgränsningar gjorts.

Ragunda kommun valdes som fallstudieområde eftersom den är ett typexempel av en glesbygdskommun med många av de förhållanden och utmaningar som sådana ofta karakteriseras av och eftersom kommunstyrelsen uttalat en strategi med kultur som fokusområde. I denna uppsats har Ragunda kommuns förutsättningar i första hand analyserats ur ett mikroperspektiv inom kommunen (Gren & Hallin, 2003). Därför presenteras inte uttömmande information om påverkningar som kommer från omvärlden, vilka självklart också har stor innebörd för förutsättningarna.

Det är viktigt att minnas att en fallstudie endast utgör en beskrivning av en del i ett större system och att situationer ofta är komplexa och flera faktorer spelar in (Merriam, 1994). I denna studie undersöks enbart en del av helheten i Ragunda, det vill säga hur det arbetas kring kultur och förutsättningar för medborgardeltagande i samband med kultur. Det är alltså inte en granskning av hur kommunen styrs i sin helhet eller vilka förutsättningar som finns för medborgardeltagande inom andra områden än just kultur, vilket är viktigt att minnas som läsare.

En ytterligare avgränsning är att förutsättningarna undersöktes ur ett uppifrån-och-ned-perspektiv genom att personer i ledande positioner har intervjuats och utforskar alltså inte ämnet ur hela Ragundas befolknings perspektiv. Detta på grund av att Ragunda kommuns kultursatsning nyligen har börjat implementeras och det har beskrivits att implementeringen först skulle inledas inom kommunens egen verksamhet. För att ändå få en aningen bredare syn på ämnet har dessutom representanter från näringslivet och föreningslivet intervjuats.

1.5. Begreppsdefinitioner

Nedan definieras några begrepp av betydelse för läsarens förståelse av innehållet i denna studie.

Landsbygd och glesbygd definieras olika av olika institutioner och myndigheter, för denna studie har Glesbygdsverkets (2008) definition valts att användas. Deras definition av lands- och glesbygder utgår ifrån tillgänglighet till service och arbetsmarknad och utgångspunkten är tätorter med mer än 3 000 invånare. Till glesbygd klassas landsbygdsområden som har mer än 45 minuters bilresa till en tätort med över 3000 invånare.

Begreppet kultur har genom åren definierats på många olika sätt. År 1871 beskrev Tylor människans kultur som att det kan ses som en komplicerad helhet innehållande erfarenheter,

moralbegrepp, seder, trosuppfattningar och andra vanor och färdigheter som människan förvärvat som samhällsmedlem. Kulturlandskapet kan beskrivas som de spår efter mänskligt ingripande i landskapet omkring oss eller som summan av alla fenomen som har någon mänsklig anknytning (Sporrong, 2005). En annan definition av kultur har Giddens (1994) utformat där han uttrycker att kultur utgörs av värden dess medlemmar omhuldar, normer som de följer och materiella ting de skapar. Dock innefattar människors kulturarv också immateriella värden och uttryck som exempelvis traditioner av folklöre, berättelser och sedvänjor associerade med religion, musik, konst och andra uttryck för kulturella traditioner (McKersher & du Cros, 2002). I denna studie har författaren försökt vara öppen för olika betydelser av kultur utan att begränsa sig och därför har inte en specifik definition valts ut.

Arnstein (1969) definierar medborgardeltagande med fokus på hur mycket makt som delegeras till medborgarna av den styrande institutionen. Enligt Åström et al. (2011) har flera andra forskare definierat medborgardeltagande på olika sätt men de alla behandlar detta fenomen kring hur stor andel av beslutsfattandet som medborgarna har makt över.

1.6. Disposition

I uppsatsens inledande del sammanfattas studien kortfattat och en innehållsförteckning visar hur uppsatsen är disponerad.

I nästa del, uppsatsens huvuddel, ges först en bakgrund för att få en introduktion i ämnet. Därefter följer en problemformulering som leder fram till ett syfte med tre stycken frågeställningar. En kort presentation av fallstudieområdet Ragunda kommun ges och efter den följer studiens avgränsningar samt definitioner av för studien centrala begrepp. Efter detta följer ett metodavsnitt där metodval, tillvägagångssätt, urval och källkritik presenteras. I teoriavsnittet redogörs för tidigare forskning och teorier om för studien relevanta ämnen. I nästa avsnitt presenteras den genom empiriskt insamlade informationen utifrån de tre frågeställningarna. Därefter följer analysavsnittet i vilket teori och empiri jämförs och slutligen hålls en avslutande diskussion där slutsatser fastställs och frågeställningarna besvaras.

Uppsatsens avslutande del innehåller källförteckning där de källor som använts listas, samt en bilaga bestående av en intervjuguide.

2. Metod

I detta avsnitt presenteras först val av metoder för att genomföra studien och därefter hur informationsinsamlingen har gått till. Sedan följer en beskrivning av urvalsprocessen och slutligen genomförs en kritisk granskning av studiens källmaterial i ett försök att bedöma reliabiliteten hos dessa.

2.1. Metodval och tillvägagångssätt

Ett abduktivt arbetssätt (Gren & Hallin, 2003) användes under informationsinsamlingen, vilket innebär att arbetet utgår växelvis ifrån teori och empiri. Initialt utformades en frågeställning för att bli införstådd i förhållandena vilket senare ledde till två ytterligare frågeställningar och kompletterande studier. En kvalitativ metod valdes då kvalitativa studier enligt Holme och Solvang (1991) ger en grund för en djupare och mer fullständig förståelse av fenomen, vilket passar väl för att uppfylla syftet med denna studie.

Fallstudier är en forskningsdesign som passar in i situationer där det inte går att skilja variablerna som rör företeelsen från kontexten (Yin, 2008). En fallstudie passade därför för denna studie då syftet är att undersöka hur dessa variabler verkar just i en glesbygdskommun. Fallstudien i detta fall kan beskrivas som en värderande sådan som innehåller beskrivande, förklarande och värderande element (Merriam, 1994). Studien innefattar en beskrivning av hur arbetet med kultur ser ut idag i Ragunda, förklarande av vilka positiva effekter som kan främjas av att ha kultur som fokusområde samt en värdering av hur förutsättningar ser ut för ett ökat medborgardeltagande kring kulturen i Ragunda.

För att nå en ökad förståelse för omständigheter samt för att finna definitioner, teorier och tidigare forskning inom ämnet genomfördes litteraturstudier i ett tidigt skede. Mestadels böcker och vetenskapligt granskade artiklar, som hittats genom databaserna Academic Search Elite och Google Scholar, användes i teorin. Även tidningsartiklar från lokala dagstidningar har nyttjats för att belysa vissa punkter av betydelse i studien.

För att få en inblick i situationen i Ragunda kommun analyserades Ragunda kommuns hemsida för att finna information gällande kultur och medborgardeltagande samt hur dessa ämnen förmedlas ut till allmänheten via denna kanal. Analysen genomfördes under cirka en timmes tid och efteråt har ytterligare besök gjorts på sidan för att komplettera samt säkerställa att informationen inte uppdaterats eller tagits bort då internetsidor ibland omredigeras ofta. Från hemsidan nedladdades även kommunstyrelsens strategi- och effektiviseringsdokument för åren 2011-2015 samt verksamhetsmålen för samma period. Dessa dokument analyserades även de för att finna information som rör kultur och medborgardeltagande.

Fem djupintervjuer genomfördes för att få en tydlig bild av situationen i Ragunda. Intervjuer är enligt Merriam (1994) är den bästa metoden att använda om meningen är att studien ska

resultera i en helhetsbeskrivning av ett fenomen eller företeelse. Intervjuerna var kvalitativa och syftade till att få reda på hur de intervjuade känner, tänker och hur deras erfarenheter ser ut kring de ämnen som undersöks (Trost, 2010).

De önskade intervjupersonerna kontaktades initialt genom mail där författaren presenterade studien och dess syfte. Därefter fick de tillfrågade själva bestämma på vilken tid och plats som intervjun skulle äga rum, för att de skulle känna sig bekväma under intervjutiden. Intervjuerna spelades in för att underlätta informationsinsamlandet och för att undvika onödiga avbrott som skulle kunna komma att ske på grund av att intervjuaren skulle behöva anteckna långa diskussioner. Intervjuerna med kommunalrådet, kultursamordnaren och landsbygdsutvecklaren ägde rum i kommunhuset i mötesrum eller kontor och intervjuerna med Destination Ragundadalens och Ragunda hembygdsförenings representanter genomfördes i fikarummet på turistbyrån. Alla intervjuer genomfördes i Hammarstrand, tre stycken den 8 maj 2013 och två den 13 maj 2013. Intervjuerna pågick mellan 20-40 minuter och avslutades när intervjuaren ansåg att alla ämnespunkter berörts.

Intervjuerna som genomfördes var delvis strukturerade. Mindre strukturerade intervjuer passar när forskaren inte vet tillräckligt mycket om en företeelse för att kunna ställa relevanta frågor (Merriam, 1994) vilket delvis var fallet i denna studie. Enligt Holme och Solvang (1991) vill man vid kvalitativa intervjuer inte styra intervjun allt för mycket från forskarens sida utan att den ska styras av den intervjuades egna uppfattningar. Forskaren är dock medveten om vilka faktorer som är viktiga att behandla och ser till att de berörs under intervjuerna. Ofta utformas en intervjuguide med ett antal frågor eller frågeställningar som ska utforskas, men hur frågorna ställs eller frågornas ordning bestäms inte nödvändigtvis i förväg (Merriam, 1994). En kort intervjuguide utformades i detta fall (se Bilaga 1.) kring de ämnen och teman som önskades behandlas. Under intervjuerna kunde dock nya frågor utkristalliseras samt ställas i den ordning som kändes rätt beroende på hur samtalet utvecklades. Genom att göra på detta sätt uppstod en mer avslappnad och förtrolig stämning vilket kan ha bidragit till mer utförliga och obegränsade svar från respondenterna.

Transkriberingen av intervjuerna skedde direkt efter intervjutillfället för att ha alla detaljer i färskt minne. I transkriberingarna utlämnades oftast intervjuarens följdfrågor och egna kommentarer om dessa inte var av relevans för studiens syfte. Samtliga intervjusvar skrevs därefter ihop till en sammanhängande text kring de olika temana som det samtalades om för att underlätta för analys och för att ge uppsatsen en bättre läsbarhet.

2.3. Urval

Intervjuerna som genomfördes inkluderade fem personer som alla innehar olika funktioner med anknytning till kultur i Ragunda på något sätt. De som intervjuades var kommunalrådet samt kultursamordnaren och landsbygdsutvecklaren som arbetar för kommunen för att få veta hur de arbetar med frågor kring kultur och medborgardeltagande idag och planerar att arbeta

med det i framtiden. Dessutom genomfördes intervjuer med representanter från den ekonomiska föreningen Destination Ragundadalen och från Ragunda Hembygdsförening. Detta för att få en bredare bild av förutsättningar i samband med kulturarv och kulturaktiviteter samt vilken inställning det finns gentemot medborgardeltagande i kulturfrågor.

Några av intervjupersonerna valdes ut genom att författaren sedan tidigare var medveten om vad arbetar med. De andra valdes genom att söka på kommunens hemsida efter personer med arbetsuppgifter som passade studien samt efter rekommendationer från de redan tillfrågade intervjupersonerna. Kommunalrådet Terese Bengard valdes ut på grund av att hon innehar en särskild politisk position som kommunstyrelsens ordförande och hon har även ett uttalat intresse för ökade satsningar på kultur i kommunen. Kultursamordnaren Carina Landin, som är den första som haft denna nya tjänst i kommunen, valdes ut på grund av den tydliga kopplingen av hennes befattning till undersökningens syfte. Landsbygdsutvecklaren Anna-Märta Johansson blev utvald på grund av att uppsatsens problemområde innefattar landsbygdsproblematik samt hennes arbete i samband med föreningar i kommunen. Representanterna för Destination Ragundadalen och Ragunda hembygdsförening valdes ut på grund av verksamheternas nära koppling till kultur. Destination Ragundadalen har ansvar för turismutvecklingen i kommunen och även för att marknadsföra Ragunda kommun utåt. Destination Ragundadalen är en ekonomisk förening och ägs av företag och även kommunen är delägare. Dess verkställande direktör är Gun-Marie Persson. Per Bergvall är ordförande i både Ragunda hembygdsförening, som är en av flera hembygdsföreningar i Ragunda kommun, och även i Destination Ragundadalen. Gun-Marie Persson är aktiv inom samma hembygdsförening även hon, dock svarade hon på frågorna som representant för Destination Ragundadalen.

2.4. Källkritik

2.4.1. Tryckta källor

De tryckta källorna består till störst del av böcker skrivna av kulturgeografer och artiklar från planerings- och politikvetenskapliga samt kulturgeografiska tidskrifter. Då de artiklar som använts är vetenskapligt granskade bör reliabiliteten hos dessa anses vara hög. Även rapporter och statistik från olika svenska institutioner har använts. Några institutioner har sedan utgivandet omformats och bytt namn men dessa utgivningar bör ändå anses ha en stark trovärdighet. Då rapporterna dessutom är de senaste i sitt slag som utgivits är de för tillfället de mest relevanta som går att finna. Tidningsartiklar från lokala dagstidningar har också använts i studien. Två artiklar återger resultat från undersökningar som kan anses vara någorlunda tillförlitliga och den tredje används endast för att belysa åsikter som har framkommit kring ett ämne.

2.4.2. Hemsidan ragunda.se och Kommunstyrelsens dokument

Under analysen av hemsidan var det lätt att finna information om det som eftersöktes, dock går det inte att vara säker på att allt material som finns på hemsidan hittades under analysen. Detta eftersom det fanns så många länkar som alla ledde till nya länkar och det var därför svårt att få en struktur på genomsökandet. Relevant information återfanns dock och det gav en bra beskrivning av hur kultur och medborgardeltagande kommuniceras ut till allmänheten av Ragunda kommun. Kommunstyrelsens dokument som nedladdades från hemsidan. Dock bör nämnas att författarens personliga uppfattningar av begreppen kultur och medborgardeltagande kan ha färgat undersökandet. Detta har försökts undvikas genom att ett så brett synsätt som möjligt har upprätthållits under genomsökningen. Analysen genomfördes under cirka en timmes tid och efteråt har ytterligare besök gjorts på sidan för att komplettera samt säkerställa att informationen inte uppdaterats eller tagits bort då internetsidor ibland omredigeras ofta. Från hemsidan nedladdades även kommunstyrelsens strategi- och effektiviseringsdokument för åren 2011-2015 samt verksamhetsmålen för samma period. Dessa dokument analyserades även de för att finna information som rör kultur och medborgardeltagande. De kan anses vara reliabla då anledningen till att de undersöktes var för att analysera hur ämnena kultur och medborgardeltagande omnämns från kommunstyrelsens håll.

2.4.3. Intervjuerna

Då intervjuaren hade vetskap om vilka de flesta av de intervjuade personerna är och arbetar med underlättades urvalsprocessen, men kan även ha lett till att andra relevanta personer att intervjuas förbisetts. Intervjupersonerna som valdes ut är väl insatta i de faktorer som undersöks och även om det självklart finns fler personer som hade kunnat komma med intressanta synvinklar och information begränsades antalet intervjuer till att bli fem stycken.

Intervjuaren och respondenten kan också ha haft olika förförståelse kring ämnena som diskuterades vilket kan ha påverkat svaren (Thurén, 2007). Kultur är något som är svårt att definiera och mitt sätt att presentera studien och frågorna till de intervjuade kan ha påverkat deras sätt att beskriva kulturen. Denna delvis strukturerade intervjumetod kan även ha medfört att otillräcklig information framkom om vissa delar som borde diskuterats mer ingående. Om så är fallet kan detta dock hänföras till intervjuarens bristande erfarenhet av intervjusituationer och hur man bör gå tillväga för att frambringa tillräcklig information under sådana. Holme & Solvang (1996) menar att reliabiliteten vid kvalitativa undersökningar kan vara problematisk eftersom forskaren då är en betydande del i undersökningen och dennes tolkningar och medverkan kan påverka resultaten. Detta kan ha påverkat denna undersökning, speciellt eftersom intervjuaren kommer från samma kommun som studeras samt personligen känner några av de intervjuade. Dock har författaren försökt att befinna sig på en objektiv nivå under arbetets eftersom det ligger i samtligas intresse att undersökningen blir så reliabel som möjligt.

3. Teori

I detta avsnitt presenteras teorier och tidigare forskning inom för studien relevanta ämnen.

3.1. Att planera för kulturarv

Att förvalta och värna om kulturarv kallas kulturmiljövård. Dess största mål är att på ett hållbart sätt konservera och presentera en utvald del av materiella och immateriella kulturarv för framtida generationer. Ofta blir endast de bästa eller mest representativa delarna de som bevaras (Forsberg, 2005). Bevarandet görs enligt Forsberg (2005) ofta med ekonomiska vinster som en förhoppning, trots detta innefattar inte ett samhälles kulturarvstillgångar bara ikoniska attraktioner och välbesökta platser utan de bör även representera vardagsliv och traditioner. De senare bevaras främst av syftet att skapa sammanhållning och gemenskap hos befolkningen i regionen (Forsberg, 2005). De många förflyttningar i tid och rum som vi gör idag har enligt Svensson (2005) skapat en enorm efterfrågan på kulturarv och ökat behovet av att höra hemma, känna tillit till identiteter och platser att relatera till. Hon menar att den lokala planeringen i och med detta skulle kunna satsa på den lokala kulturen för att upprätta medborgarnas självkänsla och att det skulle bidra till en grogrund för nya utvecklingsprocesser. Vidare menar hon att kulturen också kan skapa utanförskap och betonar att kulturen tillhör allmänheten och därför bör planeras för genom en social politik som ska vara möjliggörande och inte begränsande (Svensson, 2005).

För att ge ett ihållande värde till en kulturarvsplats går det enligt Grimwade och Carter (2000) inte enbart bevara kulturarvet utan det måste även inges en mening i det nutida livet i samhället. Deras forskning har visat att medborgarna ofta har ett mycket starkt intresse för mindre kulturarvsplatser med historiskt korrekta presentationer, medan större, mer spektakulära platser erkänns på grund av deras uppenbara värden för samhället. En aktiv kulturarvsplanering skulle kunna användas för att möjliggöra kulturell delaktighet, lokal tillhörighet och socialt medborgarskap (Svensson, 2005). Grimwade och Carter (2000) betonar det faktum att många barn får lära sig i skolan om de stora arkeologiska upptäckterna i världen, men mer sällan får de lära sig om lokalt arv. Det hade enligt dem kunnat höja barnens medvetenhet och att de då skulle uppskatta mindre kulturarvsplatser som värdefulla även de.

3.2. Kulturella uttryck och kreativa näringar

En viktig dimension av kulturen i ett samhälle är de kulturella uttryck som kan visa sig i otaliga former, varav vanliga är bland annat konst, musik och teater. Sådana uttryck har enligt

Gibson (2008) på senare tid fått uppmärksamhet i landsbygdsområden genom ett växande intresse för att främja dessa så kallade kreativa industrier. Detta både på grund av deras bidragande till ekonomisk tillväxt och kulturellt kapital och även som ett sätt att mildra problem med ungdomsarbetslöshet. De typer av arbeten som dessa industrier innebär kan utgöra attraktiva karriärmöjligheter för unga och därmed hejda utflyttning från området och de kräver ofta mindre engagemang från offentlig sektor än stora industri- eller infrastrukturprojekt (Gibson, 2008). Denna typ av kultur utgör en viktig del i de kampanjer som beslutsfattare på landsbygden alltmer använder sig av för att förbättra livet på landet och för att locka inflyttare (Niedomyśl & Amcoff, 2011). Gibson (2008) anser att det behövs ihållande stöd för kultur från kommuner samt en förskjutning inom beslutsfattandeprocessen för regional utveckling. Det är enligt honom viktigt att kommuner rör sig bort ifrån traditionella industrier och publicitetsgenererande megaprojekt, mot ett mer decentraliserat, men troligtvis mycket mer effektivt, stöd för kulturaktiviteter.

3.3. Decentralisering av politiska styrformer

Inom Europa har det på senare tid skett ett skifte mot andra landspolitiska styrformer. Länders regeringar har kommit att alltmer anamma ett ”nedifrån-och-upp”-perspektiv till skillnad mot det traditionella ”uppifrån-och-ned”-perspektiv, inom vilket nationella institutioner styr över regionala och lokala frågor (Moseley, 2003). Det har i och med detta uppkommit ett större fokus på lokala aktörer och resurser. Ideella aktörer och civilsamhället får då viktiga roller och befogenhet att definiera sina egna strategiska prioriteringar för utveckling, genom att organisera sig i olika partnerskap och relationer (Moseley, 2003). När frågor kan avgöras lokalt kan medborgarna ha större möjligheter till inflytande över sin vardag och över samhällsutvecklingen. Befolkningen kan framföra idéer till sina förtroendevalda och påverka den politiska dagordningen och ett stort antal människor kan engagera sig i politiskt arbete inom partier och som förtroendevalda (Svenska kommunförbundet & Landstingsförbundet, 2003).

Det är numera vanligt att lokala, ideella föreningar är de som arbetar för att bevara och presentera kulturarv och arrangerar kulturella aktiviteter (Grimwade & Carter, 2000). Ofta kan de arbeta med detta genom att söka medel till olika projekt. Processen för att ansöka motarbetar dock enligt Grimwade och Carter (2000) små grupper som inte är förtroagna med ansökningsprocessen. Kan dessa grupper få professionell hjälp med detta har de större chans att lyckas. Föreningslivet i Sverige är dock inte så starkt som det en gång var och idag är endast ungefär 10 procent av Sveriges befolkning som är 16 år och äldre är medlemmar i en kultur-, musik-, dans- eller teaterförening (SCB, 2011). Unga personers deltagande och engagemang i föreningar har minskat markant och det är många unga som inte är med i någon förening alls (Svenska kommunförbundet och landstingsförbundet, 2003). Detta kan bero på längre studietider och svårigheter att etablera sig på arbets- och bostadsmarknaden men förklaringar kan möjligtvis även finnas i förändrade värderingar och en ökad konkurrens om

den fria tiden. En ytterligare och mer hoppfull förklaring kan vara att nya former av engagemang bland ungdomar, till exempel i nätverk och liknande, inte fångas upp utav de undersökningar som genomförs (Svenska kommunförbundet och landstingsförbundet, 2003).

Inkludering av invånarna genom medborgardeltagande används ofta för att försöka gardera sig mot oförutsedda följdverkningar vid planering och förändringar i samhällen (Lenntorp, 2005). I framtiden kommer enligt Brennan-Horley et al. (2010) nya innovationer och sätt att arbeta med kulturarv behövas. En typ av teknologi som de senaste åren blivit allt vanligare och mer lättillgängligt för flera att använda är geografiskt informationssystem (GIS). Detta menar de kan ge stora möjligheter till att upprätta dialog med medborgare kring kultur, exempelvis genom att återge människors mentala bilder, historier och minnen på en visuell karta som sedan görs tillgänglig för allmänheten. Sådana arbetssätt och innovationer kommer kunna berätta komplexa historier om kontakt, tillhörighet och plats som inte är möjligt att göra med enbart kvantitativa data (Brennan-Horley et al. 2010).

3.4. Medborgardeltagande

1969 föreslog planeraren Sherry Arnstein en skala med åtta steg som karakteriserar nivåer av medborgardeltagande i planering (Se fig. 3.1). De två lägsta stegen på trappan kallar Arnstein för *Manipulation* och *Therapy* och är exempel på icke-deltagande. På denna nivå är inte målet att underlätta för deltagande i planeringen, utan snarare att ”utbilda” eller ”bota” de deltagande. Nivå tre (*Informing*), fyra (*Consultation*) och fem (*Placation*) finns inom ramen för tokenism, där medborgarna både kan lyssna och bli hörda, dock finns inte någon form av försäkran om att deras åsikter kommer att höras. Längst upp på stegen finns nivåer av medborgarmakt med ökade möjligheter för beslutfattande. Vid den sjunde nivån (*Partnership*) kan medborgarna ingå i ett partnerskap och kan förhandla och kompromissa med de traditionella makthavarna. Vid de högsta stegen *Delegated Power* och *Citizen Control* innehar medborgarna majoritet i beslutfattande positioner eller har fullständig administrativ makt.

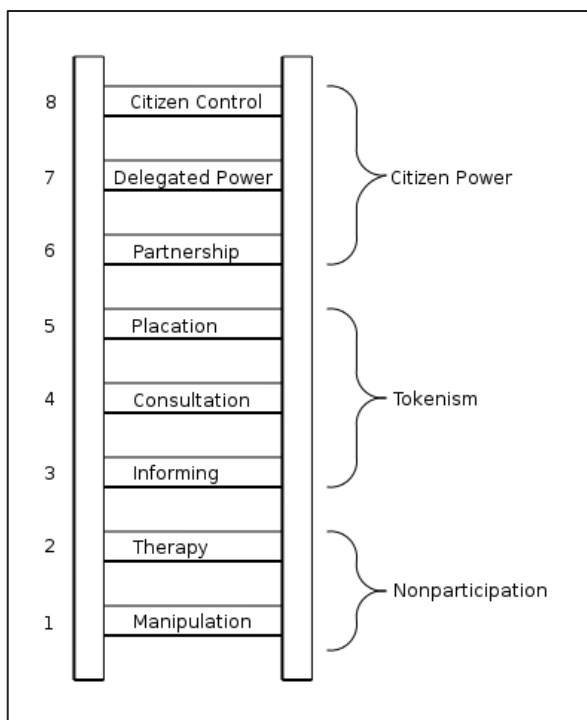

Fig. 3.1. *A ladder of citizen participation*. Av Arnstein, 1969. Bild: cipast.org

Dialoger med allmänheten kan enligt Helling och Thomas (2001) bidra till att mer skilda åsikter kan komma till tals och dessutom kan en sådan process bidra till resultat som alla de olika parterna kommer vara nöjda med och stötta. Dock menar de att det är möjligt att åsiktsbärarna ofta är oorganiserade och dåligt informerade. De uttrycker att ett vanligt sätt att arbeta inom annars traditionella top-down-processer är genom visionering. Man använder då visionen för att presentera en klar beskrivning av hur samhället kommer att se ut i ett idealt framtida tillstånd. Visionen ska stimulera publikt engagemang och intresse men om målen upplevs som abstrakta kan de lätt verka lika de som finns i andra samhällen och därmed uppenbara och ointressanta för medborgarna (Helling & Thomas, 2001).

Det finns flera olika metoder att arbeta med medborgardeltagande inom kommuner. Vanliga sätt är bland annat medborgarförslag som lämnas till kommunfullmäktige, offentliga möten i form av exempelvis debattkvällar eller frågestunder, offentliga utfrågningar och medborgarpaneler eller samråd. Dessutom förekommer råd, fokusgrupper eller liknande med olika grupper i samhället som består av till exempel ungdomar, funktionshindrade eller personer med utländsk bakgrund (Svenska kommunförbundet & Landstingsförbundet, 2004). Enligt Habermas (2006) har medborgardeltagande oftast kommit att innebära en diskussion med och beaktande av åsikter hos representativa grupper och politiska aktörer som förtroendevalda, företagareföreningar, fackföreningar, lobbyister och journalister. Han menar dock att en annan form av demokrati är att föredra, som han kallar deliberativ. Inom Habermas (2006) deliberativa demokrati involveras ett stort antal personer ur befolkningen i beslutsprocesser och målet är att diskutera tillsammans för att nå konsensus och samförstånd. Då undviks att de förtroendevalda blir en maktelit och det involverar dessutom reflektivt tänkande kring olika frågor av medborgarna. Arnstein (1969) menar att även ovan nämnda typer av, enligt henne, symboliskt deltagande skulle kunna leda till delaktighet och inflytande

om det finns ett tvåvägsflöde av information och en försäkran om att allmänhetens åsikter faktiskt hörsammas.

Hermelin (2005) diskuterar faktorer för att kunna nå lyckade medborgardialoger. Hon menar att man bör odla kommunicerande nätverk av förtroende och kontakter. Man bör lyssna noggrant, lägga märke till mindre organiserade samhällsgrupper, erbjuda politisk information och försäkra allmän tillgänglighet till dokument, utbilda medborgarna och samhällsorganisationer. Dessutom bör ideella organisationer uppmuntras att kräva fullständig information om kommunens planer och program, utveckla god förmåga att arbeta med grupper samt uppmuntra oberoende ideella organisationers samhällsprojekt. Monno & Khakee (2012) menar att barriärerna i samhället för äkta medborgardeltagande är djupt rotade i dess maktpremissor och svåra att förändra. De belyser att en viktig fråga kring deltagande är hur stor makt det politiska systemet är villiga att delge medborgarna och att lyckade medborgardialoger kräver en förändring av tjänstemäns och politikernas inställning. De ledande bör vid medborgardeltagande fungera mindre som ledare och mer som underlättare och konsensusmakare (Helling & Thomas, 2001).

Den snabba utvecklingen av informations- och kommunikationsteknik (IKT) de senaste årtiondena, speciellt det ökande antalet internetanvändare, har setts som en viktig drivkraft för att reducera skillnader mellan olika regioner (Park, 2004). Sedan mitten av 1990-talet har det även legat ett fokus kring användandet av internet i samband med politiska enheter och i offentlig sektor. Internet används både för att delge information och service men också för att hålla samråd med allmänheten och inkludera medborgarna i beslutsprocesser (Macnamara, 2010). I Sverige är internetdemokrati, 24-timmarsmyndighet och e-demokrati namn som används för denna typ av arbetssätt. Genom att utnyttja olika IT-faciliteter blir det möjligt att använda sig av plats- och tidpunktoberoende kommunikation, kontakter går att ta och upprätthålla utan att de kommunicerande parterna behöver vara tillgängliga för varandra på samma plats och samtidigt (Engström, 2005). Dessa typer av innovationer kan dessutom enligt Åström et al. (2011) signifikant minska den offentliga sektorns kostnader för medborgardeltagande i beslut. För att medborgardeltagande på internet ska börja användas av så många som möjligt kan det dock enligt Macnamara (2010) behövas en del marknadsföring och andra främjande aktiviteter, för att uppmuntra medborgarna och göra dem medvetna om vilka kanaler som finns tillgängliga samt hur man deltar.

Viktiga förutsättningar för medborgardeltagande är bland annat att det finns engagemang och en ansvarskänsla hos medborgarna, tilltro till systemet samt politiskt kapital (Svenska Kommunförbundet & Landstingsförbundet, 2003). Det finns dock indikationer i samhället som förebådar att människor idag alltmer distanserar sig från lokalsamhället. Detta tros bero på globaliseringens uttänjda aktivitetsmönster i samband med en tendens mot privatisering av människors livsföring, som innebär att de spenderar mer tid i sina hem på bekostnad av kontakter i det omedelbara grannskapet (Frändberg et al. 2005). Detta styrks också av det faktum att bristande engagemang för politiska frågor hos medborgare samt en känsla av att inte kunna påverka i samhället är problem som präglar många platser idag (Dahlgren, 2009). Forskning visar även att de som deltar i dialoger ofta är grupper med högre utbildningsnivå

och högre socioekonomisk status, medan minoritetsgrupper och de som inte har lika starka band till samhället deltar i mindre utsträckning. Detta påverkar representativiteten negativt (Helling & Thomas, 2001). Enligt Svenska kommunförbundet och landstingsförbundet (2003) anser även de som upplever sig som marginaliserade eller har svårt att finna naturliga kanaler för sitt engagemang att de som enskilda individer har ett samhällsansvar. Dock upplever de ofta att politiska handlingar är symboliska och utan effekt.

Khakee och Barbanente (2003) betonar att makthavare i Sverige använder sig av både deltagande och icke-deltagande i planeringen. Detta leder till spänningar och frustration och kan ha en negativ påverkan på medborgares vilja att delta. Missnöje kan dock även vara en viktig drivkraft för att medborgare ska agera. Enligt Statistiska centralbyrån (2010) har de flesta av de som har försökt att göra sin röst hörd genom en politisk handling gjort det genom att skriva på en eller flera namninsamlingar för att stödja eller protestera mot något. Missnöje kan alltså leda till ökad politisk aktivitet samtidigt som avsaknad av aktivitet möjligtvis kan vara ett uttryck för att man är nöjd och att man av det skälet inte önskar agera (Svenska kommunförbundet och landstingsförbundet, 2003). Att uppmuntra till engagemang och medskaparanda anses mycket viktigt för kommuners framtida utveckling. Om redan engagerade människor intresse kan fördjupas från allmänt intresse eller enskilda frågor har den grupp som bär upp den kommunala demokratin breddats väsentligt. En troligtvis större utmaning men lika viktigt är det att uppmuntra passiva medborgares deltagande och få dem att inte uppfatta sig som enbart åskådare till politiken utan att även de kan påverka besluten och bidra till samhällets utveckling (Svenska kommunförbundet och landstingsförbundet, 2003).

3.5. Potential för inflyttning till glesbygden

Inom arbetet för ökad inflyttning till glesbygden märks sedan 1980-talet en intressant trend som innebär att fler hus byggs i landsbygdsområden och de som redan finns får nya ägare (Forsberg, 2005). Detta brukar benämnas kontraurbanisering och det ses som en produkt av det postindustriella samhället (Forsberg, 2005) och det alltmer framväxande internetsamhällets tendens att minska problemen med långa avstånd samt underlätta för människor att kunna arbeta, studera, genomföra inköp av varor och roa sig oberoende av var de befinner sig (Frändberg et al. 2005). Denna ökning av inflyttning till landsbygdsmiljö tenderar dock att mest handla om stadsnära områden och ökningen är inte lika markant i glesbygden (Niedomysl & Amcoff, 2011).

Förutom att ungdomar ska kunna stanna kvar i eller flytta tillbaka till glesbygdskommuner som beskrevs i tidigare avsnitt önskar ofta dessa regioner att locka till sig inflyttare i form av familjer med barn. Dessa är dessutom en av de grupper som har starkare preferenser än andra för att bo på landet (Niedomysl & Amcoff, 2011). Niedomysl och Amcoff (2011) menar att det finns potential i Sverige idag för att fler ska flytta ut på landet. Invandrare och medelåldersfamiljer är grupper de anser att kommuner bör satsa på att locka förutom

ungdomar och barnfamiljer. De menar att trots att invandrare historiskt ofta har bosatt sig i tätt bebodda stadsområden i Sverige finns det idag tendenser mot att allt fler invandrare flyttar till landsbygden. Kulturen kan självklart spela en viktig roll inom integrationsarbete med flyktingar och andra invandrare och kan genom ett balanserat arbete, där de olika kulturerna behandlas som lika värda, berika det samhälle dit flyktingarna kommer på olika sätt. De Leeuw och van Wichelen (2012) menar att vid arbete med kultur inom integration bör man akta sig för att enbart försöka få de nyanlända att anamma den kultur som redan finns på platsen, utan lämna utrymme för dem att kunna utöva sina egna kulturella eller religiösa traditioner. Vad gäller medelåldersfamiljer bör man satsa på dem eftersom de är en mycket stor grupp som snart blir pensionärer och därför kommer vara oberoende av arbetstillfällen. Då denna grupp är så stor kommer det kunna utgöra betydande skillnader för gles- och landsbygden om enbart en liten andel av dem bestämmer sig för att flytta (Niedomysl & Amcoff, 2011). Heley och Jones (2013) menar dessutom att äldre personer ofta engagerar sig i föreningar och som volontärer och att de dessutom ofta har en aktiv fritid och ägnar sig åt amatörsysselsättningar och hobbyer. Därmed kan dessa ha en mycket stor inverkan på socioekonomiska och kulturella faktorer i samhällen de bor i.

4. Empiri

I denna del kommer det empiriska materialet från intervjuer, hemsidan och kommunstyrelsedokumenterna presenteras. Informationen visas här utifrån frågeställningarna som den härrör till.

4.1. Budskap och förhoppningar kring kultur och dess förvaltning

I detta avsnitt avhandlas den första frågeställningen om hur kultur betraktas och förvaltas ur ett kommunalt och lokalt perspektiv.

På kommunens hemsida går det att finna en sida specifikt om kultur där det finns en text att läsa om utvalda delar kring kulturen. Det finns länkar till informationssidor om bio, bibliotek, kulturskolan, hembygdsgårdar, muséer, kyrkor, kulturstipendium, fritid och idrott och även en länk till verksamhetsmålen för 2011-2015. Det finns dessutom länkar till hemsidor om Ragunda hembygdsförening, konstföreningen, ett museum och de tre tätorternas egna hemsidor.

De flesta intervjuade nämner liknande exempel på kultur i Ragunda. Döda fallet, Thailändska paviljongen, hembygdsgårdar, kulturskolan och föreningar och studieförbund som håller i kulturevenemang. Anna-Märta Johansson (13 maj 2013) uttrycker att kulturen i Ragunda nog innebär allt som pågår runt om i bygden och att man inte kan begränsa sig till att säga att kulturen enbart är teater, musik eller konst, speciellt då Ragunda är en sådan liten kommun. I Gun-Marie Perssons (8 maj 2013) arbete som turismutvecklare upplever hon att kulturaktiviteter ofta är det som skapar turismströmmar till de olika platserna. Att det exempelvis sätts upp teaterföreställningar under somrarna på vridläktaren vid Döda fallet och thailändska dansuppträdanden vid Thailändska paviljongen är enligt henne viktiga förutsättningar för att fler turister ska välja att resa dit. Persson uttrycker att det funnits diskussioner kring att det inte finns resurser avsatta för att skolbarnen i kommunen ska få åka till Döda fallet och lära sig historien om det som en del i undervisningen, något som har gjorts under många år förut. Det är enligt henne mycket viktigt att eleverna får lära sig om kulturarven som finns i bygden, men att det kanske inte funnits en förståelse för detta. Hon tillägger att nu när Destination Ragundadalen förvaltar Döda fallet har de tagit initiativet att bjuda eleverna på gratis guidningar.

Terese Bengard (13 maj 2013) nämner kulturskolan som en fantastisk verksamhet och menar att det är ”bra att det blir ett naturligt inslag i skolgången att man spelar ett instrument eller är med i en musikal, helt enkelt att man får vara med i någonting” och ”Jag tror och undersökningar har ju visat också att barn som får hålla på med kulturella saker växer som människor och det blir ett uttryck som är viktigt, lika viktigt som idrottsaktiviteter. Hon belyser dessutom att de som bor i Ragunda är väldigt bra på kultur. Bland annat uttrycker hon

att ” om du åker på en fest här är det nästan alltid live-musik, man sätter liksom inte på en CD. Folk är musikaliska. Vi har en kultur att det ska vara så, och det är ju bra musik dessutom!” Andra exempel hon nämner på Ragundas kultur är att det går att se högklassig teater i Döda Fallet hela sommaren, att det arrangeras flera evenemang och att hembygdsföreningen har en kulturnatt med aktiviteter under ett dygn. Hon menar att det finns mycket kultur men att folk som bor i Ragunda kanske inte alltid ser det.

De intervjuade berättar om hur det bestäms vilka kulturarv och kulturaktiviteter som ska bevaras, utvecklas och visas fram i Ragunda. Många av dem menar att det finns vissa kulturarv som funnits i generationer som Döda fallet och som därför är självklara för alla att man ska förvalta. ”Det finns vissa saker som är av hävd ... Tömningen av Ragundasjön kommer alltid finnas som en central del i denna bygdens historia. Det enar sig människor om” menar Per Bergvall (8 maj 2013). Persson belyser att det främst är hembygdsföreningarna som tar fram kulturaktiviteter som bör belysas i Ragunda. Studieförbundet vuxenskolan har ett stort inflytande på kulturlivet menar Carina Landin (8 maj 2013). Det finns enligt henne väldigt mycket kulturella värden i Ragunda och det finns möjligheter att utveckla kulturen på flera sätt. Några av de intervjuade uppger att de upplever tendenser till att en del medborgare lever kvar i att det finns tre rivaliserande delar inom kommunen och att de därmed inte ser nyttan som kommer för hela Ragunda av att det satsas på ett område. Johansson betonar att det är viktigt att visa på vilken nytta arbetet ger för hela bygden för att slippa sådana konflikter. Bergvall menar att de flesta människor känner sig delaktiga i och bryr sig om Döda Fallet medan man inte har lyckats få lika stark delaktighet kring Thailändska paviljongen. Han nämner även att andra attraktioner, som är byggda för att bli sevärdheter, har visat sig svåra att få hög delaktighet av lokalbefolkningen kring.

Kommunen har enligt Johansson hittills inte haft några medel att distribuera för kultur, förutom till studieförbunden, och de har därmed inte kunnat ha några prioriteringar. I hennes roll som kultursamordnare förvaltar Landin verksamheten kring biblioteken och kulturskolan. Hon har dessutom en samordningsfunktion kring föreningar som engagerar sig i kultur och kan bistå med stöd och exempelvis råd om hur man kan gå till väga för att söka pengar till sin förening. Hon har dock i nuläget ingen budget som ska användas till kulturutveckling. Bengard berättar att biblioteken är ett kommunalt ansvar eftersom det är väldigt viktigt att de finns tillgängliga. Kulturskolan har det funnits en lång tradition kring i kommunen och flera eldsjälar har byggt upp den verksamheten. ”Från politiskt håll har vi sagt att det är en verksamhet som vi satsar på. Vi har lagt mer pengar där nu än vad man gjort tidigare år, det är egentligen den enda verksamhet som fått lite utökad budget”. Både Bengard och Landin tydliggör att den offentliga sektorn inte ska driva egna kulturprojekt och vara vinstdrivande, men de ska kunna vara med som en del i utvecklingen och hjälpa till med frågor som kan uppkomma. Bengard betonar även att de står beroende av olika föreningar och att de behövs för att kunna bli en kulturkommun.

4.2. Åsikter och tankar kring kulturens potential att ge positiva effekter i kommunen

De positiva effekter som kan komma av att ha kultur som fokusområde som kommuniceras genom hemsidan och strategi- och effektiviseringsdokumentet (Ragunda kommunstyrelse, 2011a) presenteras här tillsammans med vad som tros och önskas av de intervjuade kring detta.

På hemsidan kan man ladda ned kommunens strategi- och effektiviseringsdokument för 2011-2015 (Ragunda kommunstyrelse, 2011a). Visionen ”100 % Ragunda” finns där presenterad, det beskrivs varför kulturen valts ut som ett fokusområde och vilka fördelar som tros kan komma av det. Det står att kulturaktiviteter kan skapa möjligheter för samarbete mellan det offentliga, det ideella och näringslivet. Alla kan få en plats och en roll för att gemensamt jobba för en positiv utveckling i området. Det nämns även att implementeringen av strategin först ska börja inom den interna verksamheten för att därigenom kunna få trovärdighet gentemot externa aktörer. Kommunstyrelsen uttrycker att de vill skapa ett kreativt klimat där alla ska våga diskutera och engagera sig. I detta dokument (2011a) beskrivs dessutom att strategin inte ensam kan skapa inflyttning eller företagsamhet men kan bidra till detta. Att ha kultur som fokusområde kan skapa en ökad attraktivitet för kommunen att leva och bo i och anses därför viktigt för att få människor att stanna kvar, öka inflyttningen och attrahera näringslivetableringar.

Bengard beskriver strategin under intervjun och hur den betonar att de från kommunens håll ska arbeta så bra som möjligt och ge 100 % inom fyra fokusområden. Dessa områden är befolkning, företagande, turism och service. Vad gäller befolkningen är målet att från dagens 5 425 personer bli hundra fler till år 2015, inom företagande är målet 100 nya arbetstillfällen, för turismen satsar man på 100 000 besökare och för den interna delen inom kommunen och den offentliga sektorn ska man ge 100 % service. Inom alla dessa fyra delar beskriver hon kulturen som viktig. För företagandet gav hon förslag som att man skulle kunna ge chansen att utöva ett konstnärskap i samband med den tjänst man har. Ragunda med sina inspirerande vyer och relativt låga omkostnader vad gäller boende skulle kunna bli till en oas för kulturutövare. Redan nu har det arbetats med bland annat bildkonst inom skolköken och äldrevården. Vad gäller serviceområdet och kommunens verksamheter menar Bengard att det vore önskvärt att bli en kommun där det märks att man tänkt till kring kultur och arbetar på ett bra sätt med den.

Bergvall påpekar att Ragunda är den vackraste platsen i Jämtland som ännu inte är exploaterad och han tror att vi kommer få se en förändring mot att allt fler människor väljer att vara i Ragunda. Bengard beskriver att ”*anledningen att det är ett fokusområde handlar om överlevnad. Ska vi bli attraktiva och att folk vill stanna här eller flytta hit så måste man hitta någonting som sticker ut*”. Hon påpekar att de har drivit frågan om kultur rätt hårt och att det ur en strategisk synvinkel är viktigt att människor som bor i kommunen inte bara har möjlighet till försörjning utan även livskvalitet. Kultur och kreativa näringar kan spela en

viktig roll som ett komplement till natur och friluftsliv.

Under intervjuerna med Landin och Bengard diskuteras hur de nyanlända flyktingar som bor i kommunen kan inkluderas i utvecklingen kring kulturen. Bengard menar att kulturen ofta är det som i ett tidigt skede kan förena människor, då man inte behöver tala samma språk för att kunna visa varandra delar ur sina kulturer och njuta av kulturella uttryck. Hon uttrycker att kommunen i år kommer ta emot fler flyktingar än tidigare från flera olika länder. Då är det enligt henne viktigt att exempelvis spela musik, fotboll eller laga mat tillsammans och att det blir en av de många nycklarna till integration. Landin menar att integrationsarbetet verkligen fått ett uppsving nu i samband med att det ska komma fler flyktingar och att det uppstått en mer organiserad verksamhet kring integration från kommunens sida. Hon berättar att man nu planerar för en mångkulturfestival i kommunen med bland annat musik och mat. Dessutom ägnade man sig förra året åt integration i samband med teatern i Döda fallet då några nyanlända arbetat som publikvärdar och med att hjälpa till runt om under föreställningarna.

Bengard beskriver Thailändska paviljongen som en plats där Sveriges och Thailands kulturer möts och att det skulle gå att utveckla det kulturella utbudet där ännu mer än idag. Eftersom kommunen inte har någon budget för den nya kultursamordningstjänsten kommer Landins arbete handla mycket om att uppmuntra föreningar att söka pengar eller att kommersialisera vissa delar kring kultur, som att våga ta betalt för konserter och liknande. Hon uttrycker dessutom att kulturen innebär fördelar för besöksnäringen men att *”för den skullen måste ju den lokala befolkningen ändå ha tillgång till kulturliv, det kan ju inte bara vara för turisterna”*. Något som redan genomförts är den avgiftsfria kulturskolan som är en viktig satsning enligt Landin. Hon betonar att det är ganska få kommuner som har det och att det kan vara ganska dyrt för barn att lära sig spela ett instrument om de går till en privatlärare. Hon tillägger också att *”kulturindustrin växer ju och är större än verkstadsindustrin nu. Det finns så många jobb som man inte tänker på som klassar under kultursfären”*. Bengard nämner också att denna satsning att göra kulturskolan avgiftsfri skett på grund av att det redan fanns ett väldigt starkt deltagande och för att få med de sista procenten menade hon att om det handlade om pengar så skulle det inte stå och falla med det. Det är en strategisk satsning också och kulturskolan är bland annat integrerad i skolverksamheten på ett speciellt sätt. Tid för kulturutövande finns med i schemat så barnen ska slippa åka hem och sedan komma tillbaka till skolan för musikundervisning. Hon tillägger att kulturskolan är någonting som medborgarna i Ragunda är stolta över och de sätter värde på att ha en av Sveriges bästa kulturskolor.

En källa till förhoppningar bland de intervjuade är att Döda fallet nu ska utredas för att förhoppningsvis bli ett natur- och kulturvärldsarv på UNESCOs världsarvslista. Vad gäller detta har enligt Persson kommunen och andra företrädare från bland annat länsstyrelsen och Jamtli visat mycket initiativ för att börja arbetet med detta och en förstudie kommer snart påbörjas. Bergvall nämner också världsarvet och menar att det bara är en fråga om tid innan Döda fallet blir med på UNESCOs lista. Detta kommer ge mycket mediepublicitet, inte bara i Sverige, och därmed medföra att Ragunda kommun sätts på kartan och fler blir intresserade av kommunen, menar Persson.

Om man betraktar kultur som det mesta som händer i bygden så tror Johansson att man kommer få en delaktighet från medborgarna på ett annat sätt. Det är ett ämne som ligger nära väldigt många och hon hoppas att alla kan identifiera sig med det. Dessutom uttrycker hon att *”det är mycket åtaganden i kommunen och oftast hinner man inte arbeta så mycket strategiskt framåt, utan det blir mest bara akuttryckningar. Därför är det så bra att Carina ska jobba med kulturen nu.”* Bengard menar att om man ser på städer och andra områden där man har vänt utvecklingen, då är det oftast genom att man har haft kulturella projekt. Enligt henne är man i Ragunda bra på kulturella aktiviteter jämfört med andra kommuner med liknande demografi och förutsättningar och därför är satsningen relevant. Om man som en kommun hittar någonting som man satsar och blir riktigt bra på så skulle det enligt henne kunna påverka den självbild Ragundaborna har positivt. Det skulle också kunna förändra omgivningens bild av Ragunda, som idag bland annat har påverkats bland annat av att Ragunda hamnar på dåliga placeringar i undersökningar.

4.3. Förutsättningar för medborgardeltagande kring kultur i Ragunda kommun

Nedan presenteras intervjusvar och text från dokumenten och hemsidan som kan relateras till förutsättningar för medborgardeltagande kring kultur i Ragunda kommun.

I de till strategin tillhörande verksamhetsmålen för utvecklingsstaben (Ragunda kommunstyrelse, 2011b) står det att för att öka Ragundas befolkning krävs det att kommunmedborgarna har förtroende för kommunen och känner sig delaktiga. *”En god extern information förutsätter en god intern information. Vi ska arbeta aktivt för att ge alla medarbetare en bättre kunskap om verksamheten, som i sin tur ger möjlighet till delaktighet och engagemang. Det ger även medarbetarna en bättre förmåga att informera medborgare och andra om kommunens verksamhet.”* (sid. 24). På hemsidan finns det under rubriken ”Vad gör kommunen?” listat vilka verksamheter kommunen har hand om. Vissa av dem är enligt svensk lag obligatoriska uppgifter att förvalta, exempelvis skola och biblioteksverksamhet. Fritid och kultur benämns här som en frivillig uppgift som valts ut för att arbeta med.

Vad gäller medborgardeltagande går det att läsa på Ragundas hemsida hur kommunen styrs och vilka som finns på olika positioner samt deras kontaktuppgifter. Det är möjligt att läsa protokoll från sammanträden, och det går att se inspelade kommunfullmäktigemöten. Det är även möjligt att lämna gå in medborgarförslag både över internet eller med post. På sidan finns beskrivet hur man går tillväga samt vad som händer med förslaget efter det kommit in. Då bereds förslaget och ska behandlas och utredas av kommunfullmäktige så snart som möjligt och senast inom ett år.

Bergvall tror det finns få ställen där man så lätt kan ägna sig åt att påverka i samhället som i en liten kommun och uttryckte att det är lätt att komma i kontakt med ledande personer i Ragunda. *”Kommunalsråd, kommundirektör och vi tre kan vara i ett möte redan ikväll om det*

är viktigt... *Om det verkligen gäller så har du dem på banan inom någon timme. Den lokala biten, att verka i den lilla byn har en poäng.*” Persson menar att de flesta förslag om kulturutveckling nog egentligen kommer från invånarna och att det är där allt relaterat till kultur börjar. Detta belyser också Johansson och sa att kultur är någonting som kommer från befolkningen. Även hon tror att det är relativt lätt att kunna påverka vad gäller kultur i Ragunda eftersom vem som helst kan arbeta för vilket kulturutbud som ska finnas. Detta påpekar även Bengard. Hon menar att om man skulle jämföra de många kulturaktiviteter som arrangeras i förhållande till befolkningsantalet i kommunen så skulle det vara ett ganska högt antal aktiviteter per invånare. Dessutom uttrycker hon att det finns lokaler, logistik och teknik tillgängligt för att kunna arrangera evenemang. I en stad skulle det enligt henne vara svårare att veta vilka man bör ta kontakt med, medan det på landsbygden kanske är större svårigheter med att locka många besökare till sitt arrangemang.

Persson anser att det bör finnas något kombinerat forum där man både lyssnar på invånarna och ger ut information. Hon berättar dessutom att kommunen tidigare brukade anordna inflyttningsmöten och samtala med nyinflyttade om vad de önskade och tyckte. *”Man bjöd in de inflyttade på en träff och samtalade. Det är någonting jag tycker vi ska göra igen. Hälsa dem välkomna och ge dem del av historien och vad som händer”*. Landin uttrycker att medborgarmöten är ett bra sätt att inkludera invånarna. Hon ser gärna att åsikter framkommer i form av föreningsrepresentation, då det annars lätt kan bli enskilda åsikter som lyfts fram och att man inte tänker i ett vidare perspektiv. Johansson och Bergvall tar även de upp detta med att enbart engagera sig i en fråga, då behöver man enligt dem inte ta hänsyn till helheten i samhället. Bergvall uttrycker även att det vore bra att kunna ta tillvara på engagemanget hos dessa som brinner för någonting och lyckas engagera dem i ett bredare perspektiv på något sätt. Han påpekar dock att det i Ragunda även finns många människor som engagerar sig och bryr sig om kulturen, eftersom man, som han uttryckte det *”inser att man måste göra lite allihop för att vi ska kunna ha kvar värdena, det finns inga värden som finns kvar om man inte jobbar för dem”*.

Engagemang är något som är viktigt för medborgardeltagande. I kommunen beskrivs det vara vanligt med föreningar som utför mycket av arbetet kring kultur men Johansson tar upp det faktum att det är färre och färre som engagerar sig inom föreningar. Hon menar att man måste vara öppen för andra idéer som kommer fram och att allt inte behöver arrangeras i föreningsform. Hon tillägger att om man ska söka ett projekt eller liknande så behöver man ha en organisation bakom, men att det kanske skulle gå att förenkla det och från kommunens sida underlätta för de som är intresserade så att *”de slipper fastna i byråkratin, de får vara engagerade och aktiva och vi försöker hjälpa till och stötta i det runtomkring”*. Landin betonar också att det inte alltid känns uppdaterat med föreningar i den form de nu måste finnas. Hon tror att det till störst del är ungdomar som inte känner till hur man kan engagera sig i samhället. Hon anser att man genom elevråden i skolan skulle kunna hjälpa till att skapa ett engagemang och att ungdomar får känna att saker sker på deras villkor. Johansson menar också att om man försöker stärka de olika föreningar som finns för att få de engagerade att förstå hur viktigt och bra deras arbete är, kommer de bli gladare och man får en starkare

utveckling framåt. Enligt henne är exempelvis skoterklubben ett viktigt uttryck för Ragundas kultur även om deras intresseområde kanske inte innefattas i vardagliga definitioner av kultur.

Kommunen har genomfört en medborgarenkät nyligen som gick att svara på via hemsidan eller i pappersform. Persson som varit med och utformat enkäten sa att den i förlängningen syftar till att kunna få mer inflyttning genom att få in synpunkter som man ska kunna förbättra för invånarna. Johansson nämner också medborgarenkäten och att man efter den även haft fyra medborgarmöten där man samlat in fler synpunkter. Dessutom säger hon att det finns en hög andel äldre i kommunen och att det är viktigt att de så gott det går kan anamma användningen av internet så de kan vara med då kommunen genomför liknande enkäter. De behöver hjälpa till för att tillgängliggöra internet för äldre och att det finns planer på att starta ett projekt för att arbeta med detta i kommunen. Hon arbetar nu mycket med att hjälpa till när man i byar ska bygga fiberbredband. Därigenom ska man säkerställa internettillgången i Ragunda, vilket är en viktig förutsättning både för kulturutövande men främst för att ens kunna bo kvar i en liten by.

Persson belyste kommunens Facebook-sida och att man som medborgare kan ställa frågor och annat direkt till kommunen via den. Hon hade som exempel när de på Destination Ragundadalen ska nå sina medlemsföretag. Även om företagarna är intresserade finns det kanske inte alltid tid att läsa utskickade mail och liknande. Hon nämnde att hon undersökt någon form av forum där man kan dela information med varandra men hon tror ändå att det är genom just Facebook som man kan nå de flesta på lättast sätt. Bergvall menade att man på hembygdsföreningen också har påbörjat arbete över internet och att de kan ha snabba konversationer över Facebook, men då gäller det att alla inblandade kollar där just då. Han tillade även att kommunikation inte är helt lätt och att missförstånd lätt kan uppstå när man kommunicerar genom text.

Johansson menar att tanken framöver är att arbeta fram en kulturstrategiplan och utifrån den se vad man ska prioritera och hon tror att de kommer hitta sådant man kanske inte tänkt på innan som bör utvecklas. Detta bekräftas av Bengard som uttrycker: *”Vi har ju påbörjat rätt stora projekt nu med äldrevård och skola och när vi har landat i det kan vi också se vad som blir nästa steg i det här.”*

Gällande vilka följder de intervjuade tror skulle komma av om fler medborgare var involverade i kulturutvecklingen uttrycker de intervjuade att det skulle leda till en mer engagerad känsla i kommunen och därigenom även generera ökad inflyttning. Johansson myntar följande: *”Jag tror att om det är ett samhälle där det märks att människor mår bra, där det händer saker och folk är positiva kan det ge ökad inflyttning. Men naturligtvis måste det finnas jobb och bostäder, det är ju grundförutsättningar”*. Även Persson är säker på att man skulle känna sig mer delaktig som medborgare överhuvudtaget och att Ragunda skulle kunna få ökad inflyttning och dessutom fler turister.

5. Analys

I detta kapitel kommer relationen mellan den empiriska informationen och tidigare presenterade teorier att analyseras. I de första styckena behandlas den första frågeställningen om hur kultur betraktas och förvaltas i Ragunda kommun. Därefter följer analysen av den andra frågeställningen om vilka positiva effekter som kan komma av Ragunda kommuns satsning med kulturen som ett fokusområde. Slutligen presenteras resultaten kopplade till den tredje frågeställningen om förutsättningar för medborgardeltagande kring kultur i Ragunda kommun.

5.1. Hur kultur betraktas och förvaltas i Ragunda

På kommunens hemsida går det att finna en sida om kultur, länkar till informationssidor om olika kulturella aktiviteter, kulturarvsplatser och föreningar. De intervjuade beskrev kulturen i Ragunda på varierade sätt, några var mer inriktade på kulturella uttryck och beskrev vikten av kreativa näringar medan Bergvall (8 maj 2013) riktade sina svar mot kulturarvsplatser och Johansson (13 maj 2013) var mer fokuserad på att kulturen består av alla mänskliga aktiviteter som sker i kommunen. Den totala bilden detta skapar stämmer ganska väl överens med Giddens (1994) definition där kultur innebär värden kulturens medlemmar omhuldar och materiella ting de skapar. Även McKersher och du Cros' (2002) definition där kultur även innebär uttryck som musik, berättelser och konst och andra sedvänjor stämmer överens med hur kulturen beskrivs i Ragunda. På hemsidan finns ett större fokus på kulturarv medan de intervjuade tenderar att rikta in sig mer mot kulturella uttryck än kulturarv och kultur i ett vidare begrepp som innefattar alla mänskliga företeelser.

Större, mer spektakulära platser erkänns enligt Grimwade och Carter (2000) på grund av deras uppenbara värden för samhället. På ett liknande sätt beskrivs det i Ragunda kommun då de stora platser som återkommer i intervjuerna Döda fallet och Thailändska paviljongen betraktas som självklara att man ska förvalta och även anses så av befolkningen. Bevarandet av kulturarvsplatser görs ofta med ekonomiska vinster som en förhoppning men de bör även representera vardagsliv och traditioner i syfte att skapa sammanhållning och gemenskap hos befolkningen i regionen (Forsberg, 2005). Det beskrivs att Döda fallet har en mycket stark delaktighet och inger en känsla av stolthet hos lokalbefolkningen. Dock menar Bergvall att man inte fått lika starkt stöd från befolkningen för Thailändska paviljongen som Döda fallet har. Inte heller de små uppbyggda besöksmålen, museerna, har uppnått detta starka engagemang enligt honom. Om detta är ett faktum så motsäger det Grimwade och Carters (2000) forskning som visar att medborgare ofta har ett mycket starkt intresse för mindre kulturarvsplatser med historiskt korrekta presentationer.

Det är enligt Grimwade och Carter (2000) vanligt att lokala, ideella föreningar är de som arbetar för att bevara och presentera kulturarv och arrangerar kulturella aktiviteter. Så är det också i Ragunda. Det beskrivs i intervjuerna att det är hembygdsföreningar, studieförbund, kulturskolan och andra föreningar som lyfter fram kulturarv och arrangerar kulturevenemang. Det finns enligt de intervjuade kulturarrangemang som sker på kulturarvsplatser. Detta är viktigt för att inge en mening av kulturarvsplatserna i det nutida livet och vardagen för invånarna (Grimwade & Carter, 2000). Av Persson beskrivs det även ger positiva effekter för turismen om det finns kulturaktiviteter på de olika platserna. Hon och Landin (8 maj 2013) är medvetna om att kulturella aktiviteter inte enbart bör riktas mot turister eller för att tjäna pengar.

Kultur utgör en viktig del i de kampanjer som beslutsfattare på landsbygden alltmer använder sig av för att förbättra livet på landet och för att locka inflyttare (Niedomysl & Amcoff, 2011). Fritid och kultur benämns på hemsidan som en frivillig uppgift som valts ut för att arbeta med. Enligt Hermelin (2005) ligger legitimeringsprocessen i centrum för arbete med kommunikativ planering. Denna legitimeringsprocess blir synlig i kommunens strategi- och effektiviseringsdokument (Ragunda kommunstyrelse, 2011a). Först ska strategin implementeras i den egna organisationen för att få trovärdighet utåt.

Landin förvaltar som kultursamordnare verksamheten kring biblioteken och kulturskolan. Kulturskolan har gjorts avgiftsfri och är integrerad i undervisningen på skolan och denna strategiska satsning har fått en något ökad budget. Bengard (13 maj 2013) menar att barn som får hålla på med kulturella aktiviteter växer som människor och att det blir ett viktigt uttryck för dem. Persson (8 maj 2013) uttryckte att det pågått diskussioner kring att det inte finns resurser avsatta för att skolbarnen i kommunen ska få åka till Döda fallet och lära sig historien om det som en del i undervisningen. Detta påminner om Grimwade och Carters (2000) uttalande om att skolbarn sällan får lära sig om lokalt kulturarv. De menar att detta hade kunnat höja barnens medvetenhet och uppskattande av mindre kulturarvsplatser som värdefulla. Detta är Persson också medveten om och nu när de förvaltar området kring Döda fallet erbjuder Destination Ragundadalen skolbarnen att få komma dit gratis. Dessa satsningar från kommunen och från Destination Ragundadalen visar att man på flera nivåer arbetar med kultur för att bli ett attraktivt samhälle för barnfamiljer att bo på. Detta stämmer överens med Niedomysl & Amcoff (2011) som menar att barnfamiljer är vanlig grupp att satsa på för att öka inflyttning och som dessutom har en ökad preferens för att bo på landsbygden.

Landin berättade om olika sätt det i kommunen arbetas med kultur inom integrationsarbetet och hur detta utökas nu när det ska komma fler nyanlända till Ragunda. Även Bengard beskriver kulturen som en av de många nycklarna till integration, genom att bland annat visa varandra sina kulturella uttryck och liknande. Detta stämmer överens med De Leeuw och van Wichelens (2012) påstående att man vid arbete med kultur inom integration bör akta sig för att enbart försöka få de nyanlända att anamma den kultur som redan finns på platsen, utan lämna utrymme för dem att kunna utöva sina egna kulturella eller religiösa traditioner. Niedomysl och Amcoff (2011) säger att invandrare idag visar högre preferenser för att bo på landsbygden än tidigare och att det därför är viktigt för kommuner som söker inflyttare att

satsa på åtgärder som lockar invandrare att bo kvar eller flytta dit.

Utöver det arbete med kultur som kommunen ägnar sig åt står de enligt Bengard beroende av olika föreningar och projekt som har med kultur att göra. Grimwade & Carter, (2000) menar att processen att ansöka om medel till projekt motarbetar små grupper som inte är förtrogna med ansökningsprocessen och att det är större chans att de lyckas. Kommunen ska enligt alla tre intervjupersoner som arbetar där kunna vara en del i utvecklingen av kulturen i form av att hjälpa till med olika frågor som kan uppkomma, stötta och underlätta för föreningar och personer som vill engagera sig.

5.2. Potentiella positiva effekter av kulturen som ett strategiskt fokusområde

Kulturen har enligt strategi- och effektiviseringsdokumentet (Ragunda kommunstyrelse, 2011a) valts ut att satsa på eftersom den kan skapa möjligheter till samarbete mellan det offentliga, det ideella och näringslivet och att alla kan få en roll för att gemensamt jobba för en positiv utveckling. Strategin ska först implementeras inom den interna verksamheten i kommunen för att skapa en trovärdighet utåt. Det beskrivs också att kultur kan skapa ökad attraktivitet för att bo i kommunen och att den är viktig för att få människor att bo kvar och även för att attrahera näringslivetableringar. Inflyttning uttalas speciellt av intervjupersonerna som något som man hoppas ska komma av detta och Bengard beskriver kulturen som ett komplement för att uppnå god livskvalitet. Hon presenterar även strategin och på vilka sätt de olika delarna i den är relaterad till kultur. Hon gav förslag om att exempelvis kunna utöva konstnärskap i samband med sitt arbete och att Ragunda skulle kunna bli en oas för kulturutövare. Ragunda skulle enligt henne kunna bli en plats som är känd för att arbeta med kultur på flera olika sätt. Helling och Thomas (2001) beskriver att visioner bör presentera en klar beskrivning av samhället i ett idealt framtida tillstånd och ska stimulera publikt engagemang och intresse. Om målen upplevs som abstrakta kan de dock lätt verka lika de som finns i andra samhällen och därmed uppenbara och ointressanta för medborgarna. Detta är något att ta i beaktning då kreativa näringar benämns som vanligt för landsbygdsområden att satsa på (Niedomysl & Amcoff, 2011). Bengard betonar dock starkt att kulturen faktiskt är någonting som de som bor i Ragunda är bra på, bättre än andra platser med liknande demografi och är därför relevant att satsa på. Enligt Gibson (2008) är detta ett bra sätt att arbeta. Om kommuner satsar på och ge stöd för kultur kan det enligt honom ge ekonomisk tillväxt, kulturellt kapital och även mildra ungdomsarbetslösheten då denna bransch kan innebära attraktiva arbeten för unga. Kommuner bör därför enligt honom satsa på att stötta kulturella aktiviteter istället för traditionella industrier eller publicitetsgenererande megaprojekt.

Bengard menar att om man ser på städer och andra områden där man har vänt utvecklingen, då är det oftast genom att man har haft kulturella projekt. Hon tror att om kommunen, som satsar på att utveckla kulturen så skulle det enligt henne kunna påverka den självbild

Ragundaborna har positivt. Det skulle också kunna förändra omgivningens bild av Ragunda, som idag bland annat har påverkats av att Ragunda hamnar på dåliga placeringar i undersökningar. Genom att utåt bli känd för att vara bra på kultur skulle Ragundas invånare kunna känna en större stolthet för sin kommun. Detta bekräftas av Svensson (2005) som menar att det idag är ett ökat behov i samhället av att känna tillit till identiteter och platser och att planeringen bör satsa på den lokala kulturen och därmed upprätta medborgarnas självkänsla. Detta kan då bli en grogrund för nya utvecklingsprocesser.

Flera exempel där arbete med kultur kan stärka invånarnas stolthet och gemenskap nämndes. De intervjuade nämnde exempelvis att Döda fallet ska utredas för att förhoppningsvis bli ett natur- och kulturvärldsarv på UNESCOs världsarvslista. Detta arbete har kommunen också visat en del initiativ i, tillsammans med länsstyrelsen och Jamtli bland andra. Detta kommer ge mycket mediepublicitet enligt Persson och medföra att fler kommer bli intresserade av Ragunda kommun. Kulturskolan ses även den som någonting medborgarna är stolta över, då den är en av Sveriges bästa. Thailändska paviljongen pekar Bengard ut som en plats där olika kulturer möts och att det skulle gå att utveckla det kulturella utbudet där ännu mer än idag. Landin nämner att de unga som är med i föreningar i städerna är de som ofta håller aktiviteter för barn och liknande. Denna åldersgrupp saknas idag i Ragunda eftersom de flyttar för att utbilda sig. Landin menar att det skulle vara bra att på något sätt kunna motivera dem att ta sitt engagemang till Ragunda genom att exempelvis åka dit en dag i veckan och hålla i aktiviteter. Johansson talade om att man bör stärka de som engagerar sig inom olika föreningar och få dem att känna att denna kultursatsning handlar om dem också, även om de själva inte tror att deras intresse klassas under kultur. Kultur menar hon är någonting som alla kan ta del av och om man har det synsättet att kultur kan innebära det mesta som händer i bygden så tror hon att man kommer få en delaktighet från medborgarna på ett annat sätt.

5.3. Förutsättningar för medborgardeltagande kring kultur i Ragunda kommun

Bergvall tror det finns få ställen där man så lätt kan ägna sig åt att påverka i samhället som i en liten kommun och uttrycker att det är lätt att komma i kontakt med ledande personer i Ragunda. Johansson tror att det är lätt att kunna påverka vad gäller kultur i Ragunda eftersom vem som helst kan arbeta för vilket kulturutbud som ska finnas. Enligt Bengard finns lokaler, logistik och teknik tillgängligt för att kunna arrangera evenemang och det är dessutom lätt att veta vilka man bör kontakta. Persson och Johansson menar att utveckling av kultur är något som kommer från medborgarna. Svensson (2005) betonar att kulturen tillhör allmänheten och därför bör planeras för genom en social politik som ska vara möjliggörande och inte begränsande.

Johansson menar att det är viktigt att få olika föreningar att inse hur viktiga de är, även om deras intresseområde kanske inte innefattas i vardagliga definitioner av kultur. Enligt Bengard är Ragunda beroende av ideella föreningar och förbund för att kunna kalla sig kulturkommun.

Johansson och Landin tar upp att det är färre som engagerar sig inom föreningar och att man måste vara öppen för att allt inte behöver arrangeras i föreningsform. Landin nämner ungdomar som en grupp som inte känner till vilka sätt man kan engagera sig. Svenska kommunförbundet och landstingsförbundet (2003) tar upp möjliga orsaker till ungdomars frånvaro i föreningslivet. Längre studietider, svårigheter att etablera sig på arbets- och bostadsmarknaden, förändrade värderingar och en ökad konkurrens om den fria tiden kan vara men det kan även vara så att nya, mindre synliga, former av engagemang finns bland ungdomar. Genom elevråden i skolan skulle enligt Landin engagemang kunna främjas hos ungdomarna och de kan känna att saker sker på deras villkor.

Medborgarmöten tycker Landin är ett bra sätt att inkludera invånarna. Hon ser gärna att åsikter framkommer i form av föreningsrepresentation, då det annars lätt kan bli enskilda åsikter som lyfts fram och att man inte tänker i ett vidare perspektiv. Dialoger med allmänheten kan enligt Helling och Thomas (2001) ibland medföra att åsiktsbärarna är oorganiserade och dåligt informerade. Dock är detta ändå positivt då mer skilda åsikter kommer till tals och processen kan bidra till resultat som alla de olika parterna kommer vara nöjda med och stötta. De ledande bör enligt dem fungera mindre som ledare och mer som underlättare och konsensusmakare vid medborgardeltagande. Habermas (2006) menar att medborgardeltagande inte bara bör beakta åsikter hos representativa grupper och politiska aktörer utan att ett stort antal individer bör involveras. Man undviker då att de förtroendevalda blir en maktelit och det involverar reflektivt tänkande om olika frågor av medborgarna. Johansson och Bergvall tog även de upp detta med att enbart engagera sig i en fråga. Bergvall uttryckte att det vore bra att kunna ta tillvara på engagemanget hos dessa som brinner för någonting och lyckas engagera dem i ett bredare perspektiv på något sätt. Att uppmuntra sådana personers engagemang och medskaparanda anses enligt Khakee och Barbanente (2003) mycket viktigt för kommuners framtida utveckling. Om redan engagerade människor intresse kan fördjupas från allmänt intresse eller enskilda frågor har den grupp som bär upp den kommunala demokratin breddats väsentligt (Svenska kommunförbundet och landstingsförbundet, 2003).

Av de olika metoder för att arbeta med medborgardeltagande inom kommuner som Svenska kommunförbundet & Landstingsförbundet (2004) framhäver, visar studien att flera av dem förekommer i Ragunda. Medborgare kan lämna in medborgarförslag, det arrangeras medborgarmöten, medborgarenkäter genomförs och det är möjligt att läsa protokoll från sammanträden och se inspelade kommunfullmäktigemöten på hemsidan. Dessutom kommer översiktsplanen inklusive dess kulturdelar revideras i samråd med befolkningen. Det kommer enligt Landin ske på olika sätt där man exempelvis kommer fråga om åsikter om förslag som inkommit från länsstyrelsen eller ha möten. Alla kulturarv och liknande ska då digitaliseras. Enligt Brennan-Horley et al. (2010) används geografiskt informationssystem (GIS) av allt fler idag. Om detta används i samband med medborgardeltagande kan det enligt dem berätta komplexa historier om kontakt, tillhörighet och plats som inte är möjligt att göra med enbart kvantitativa data (2010). Av Persson tas det upp att kommunen tidigare brukade arrangera möten med nyinflyttade, hälsa dem välkomna och fråga efter synpunkter, detta görs dock inte längre.

Av de faktorer Hermelin (2005) nämner för att kunna nå lyckade medborgardialoger görs de flesta av dem i Ragunda. Ett kommunicerande nätverk av förtroende och kontakter kan anses finnas då de intervjuade nämner flera gånger att det är lätt att ta kontakt med de styrande och att de flesta känner till varandra i kommunen. Man bör även lägga märke till mindre organiserade samhällsgrupper vilket det finns exempel på att de gör när det talas om barn, ungdomar, äldre och invandrare. Politisk information och allmän tillgänglighet till dokument återfinns på internetsidan. Där finns information om hur kommunen styrs och vilka som finns på olika positioner samt deras kontaktuppgifter. På sidan finns beskrivet hur man går tillväga för att lämna in medborgarförslag samt vad som händer med förslaget efter det kommit in. Arnstein (1969) menar denna typ av deltagande skulle kunna leda till delaktighet och inflytande om det finns ett tvåvägsflöde av information och en försäkran om att allmänhetens åsikter faktiskt hörsammas. Det försäkras på hemsidan att åsikterna kommer hörsammas eftersom det beskrivs att alla förslag kommer prövas inom ett år. Man bör uppmuntra oberoende ideella organisationers samhällsprojekt och det talar de intervjuade mycket om att de vill göra. Dessutom bör kommunen uppmuntra ideella organisationer att kräva fullständig information om planer och program samt utveckla god förmåga att arbeta med grupper. Dessa faktorer har jag dock inte fått tydlig information som visar att man arbetar med i Ragunda.

Det ligger idag enligt Macnamara (2010) ett fokus kring användandet av internet i politiska enheter och i offentlig sektor för att sprida information och för att hålla samråd med allmänheten och inkludera medborgarna i beslutsprocesser. Även i Ragunda använder man sig av internet för sådan kontakt med medborgarna. Medborgarenkäten som nyligen genomfördes gick exempelvis att svara på både via hemsidan eller i pappersform. Persson belyste även kommunens Facebook-sida och att man som medborgare kan ställa frågor och få information. Genom att utnyttja olika IT-faciliteter blir det möjligt att använda sig av plats- och tidpunktoberoende kommunikation (Engström, 2005) men Bergvall påminner om att det lätt kan uppstå missförstånd när man kommunicerar via text. Enligt Åström et al. (2011) kan dock användande av internet signifikant minska den offentliga sektorns kostnader för medborgardeltagande i beslut. Johansson tar upp att internettillgången nu ska säkerställas till byar genom byggande av fiberbredband och att man också från kommunens håll vill göra internet mer tillgängligt för kommunens äldre befolkning. För att medborgardeltagande på internet ska börja användas av så många som möjligt kan det behövas marknadsföring och andra främjande aktiviteter, för att uppmuntra medborgarna och göra dem medvetna om vilka kanaler som finns tillgängliga samt hur man deltar (Macnamara, 2010).

Längst upp på Arnsteins (1969) stegmodell (se Fig. 3.1.) finns nivåer av medborgarmakt med ökade möjligheter för beslutfattande. Vid den sjunde nivån, *Partnership*, kan medborgarna ingå i ett partnerskap och kan förhandla och kompromissa med de traditionella makthavarna. Vid de högsta stegen *Delegated Power* och *Citizen Control* innehar medborgarna majoritet i beslutsfattande positioner eller har fullständig administrativ makt. Processer kring kultur i Ragunda kan anses ligga högt upp i dessa dimensioner. Gällande de politiska frågorna om kultur kan man lämna medborgarförslag som kommunledningen måste hörsamma och kring de delar av kulturen som inte kommunen specifikt förvaltar har medborgarna idag mycket

stort inflytande och makt.

Landin har idag ingen budget att använda till kulturutveckling men Johansson menar att tanken framöver är att arbeta fram en kulturstrategiplan och utifrån den se vad man ska prioritera och hon tror att de kommer hitta sådant som bör utvecklas. Detta bekräftas av Bengard som uttrycker att det på grund av den ekonomiska situationen är svårt att hitta pengar till att utveckla kring kultur men att man efter de stora äldrevårds- och skolprojekten kommit längre kommer man kunna se närmare på hur man ska arbeta med kulturen framöver. Monno & Khakee (2012) menar att barriärerna i samhället för äkta deltagande är djupt rotade i dess maktpremissor och svåra att förändra. De belyser att lyckade medborgardialoger kräver en förändring av tjänstemäns och politikernas inställning. De intervjuade uttryckte att positiva effekter skulle komma av att fler medborgare var involverade i kulturutvecklingen. De tror att det skulle leda till en mer engagerad känsla i kommunen och därigenom även generera andra positiva följd effekter av ökad inflyttning och ökade turistströmmar.

Enligt Svenska Kommunförbundet & Landstingsförbundet (2003) krävs bland annat medborgaransvar, politiskt kapital och systemtilltro för medborgardeltagande. Det finns enligt Frändberg et al. (2005) indikationer i samhället som förebådar att människor idag alltmer distanserar sig från lokalsamhället. Det politiska engagemanget minskar hos medborgare och det finns en känsla av att inte kunna påverka i samhället. Bergvall menar att det i Ragunda finns många människor som engagerar sig och bryr sig om kulturen men han och Landin har upplevt denna distansering och medborgarenkätens svar visar att det kan finnas dessa tendenser inom Ragundas befolkning. Missnöje kan enligt Khakee och Barbanente (2003) leda till ökad politisk aktivitet samtidigt som avsaknad av aktivitet kan vara ett uttryck för att man är nöjd och att man av det skälet inte önskar agera. I verksamhetsmålen (Ragunda kommunstyrelse, 2011b) kan man läsa att det är viktigt att kommunmedborgarnas har förtroende för kommunen och känner sig delaktiga. Forskning visar dock att de som deltar i dialoger ofta är grupper med högre utbildningsnivå och högre socioekonomisk status, medan minoritetsgrupper och de som inte har lika starka band till samhället deltar i mindre utsträckning (Helling & Thomas, 2001). Dock anser ofta även de som upplever sig som marginaliserade eller har svårt att finna kanaler för sitt engagemang att de har ett samhällsansvar. Men de upplever även att politiska handlingar är symboliska och utan effekt. Det är viktigt att uppmuntra passiva medborgares deltagande och få dem att inte uppfatta sig som enbart åskådare till politiken utan att även de kan påverka besluten och bidra till samhällets utveckling (Svenska kommunförbundet och landstingsförbundet, 2003). Johansson menar att kultur är bra för att avhjälpa detta eftersom det är någonting som alla kan känna delaktighet i och påverka.

6. Avslutande diskussion och slutsatser

När det gäller den första frågeställningen, om hur kultur betraktas och förvaltas ur ett kommunalt och lokalt perspektiv i Ragunda, ger resultatet av denna studie en tydligare beskrivning över detta och det ger en grund för att förstå och förklara efterföljande frågeställningar. Jag anser att det förekommer flera olika synsätt på vad kultur är bland de jag intervjuat i Ragunda och även som kommuniceras via hemsidan och dokumenten. De intervjuade nämner ofta flera olika dimensioner och sätt kultur kan yttra sig på men de riktar in sig mot något olika synsätt gällande vilket sätt det kan bidra till samhället.

I Ragunda förvaltar kommunen enbart vissa delar kring kultur varav kulturskolan verkar vara det som satsas mest på. Resterande arbete kring kultur är det olika ideella föreningar, studieförbund och privatpersoner som utför. Från kommunens håll är de är medvetna om att de behöver detta engagemang och det talas om att man vill stötta föreningar och underlätta för personer som vill engagera sig vilket är mycket bra. Det är tre år sedan strategin började implementeras inom den egna verksamheten och kultursamordningstjänsten, som kommer bli kanalen för att föra detta arbete ut mot medborgarna, har endast nyligen kommit att existera. Detta blir tydligt då de svarande alltså talar om att det är nu framöver saker kommer ske. Hur detta kommer utspela sig återstår att se i framtiden men av beskrivningarna och förhoppningarna att döma bör detta sätt att arbeta kunna leda till ett mer samordnat arbete kring kultur mellan olika led.

Det märks i Ragunda att det har arbetats från flera håll för att inge mening i samhället med hjälp av kulturen och det framkallar redan idag en stolthet hos lokalbefolkningen, i synnerhet inför Döda fallet. Där finns ett bra exempel på hur kulturella aktiviteter kan användas för att inge mening av en kulturarvsplats i det nutida livet. Den brist på delaktighet som upplevs kring andra kulturarvsplatser kanske skulle gå att avhjälpa med att arbeta mer med kulturella aktiviteter på dessa platser? Möjligtvis kan den upplevda bristen på delaktighet i vissa fall vara ett uttryck för att befolkningen helt enkelt är nöjda med hur dessa platser förvaltas och presenteras, vilket ju kan vara en anledning till passivitet. Det är enligt mig också viktigt att försäkra att denna stolthetskänsla finns kvar i framtiden genom att skolbarn kan besöka även dessa platser och lära sig om kommunens historia.

Det satsas även på kommunens barn i samband med kulturskolan som har gjorts avgiftsfri och den är ännu en källa till stolthet då den är en av de bästa i Sverige. Denna satsning tror jag har mycket stor betydelse och kommer ha så även inför framtiden. Av personlig erfarenhet vet jag att kulturskolan kan ha stor betydelse för barnens skolgång och utveckling och även deras attityder gentemot hemkommunen genom livet. Jag tror exempelvis att den skola en person själv gått i som barn blir en måttstock att jämföra med när denne funderar över plats att leva och låta de egna barnen växa upp på. Om personens skolgång varit positiv är chansen stor att denne önskar att de egna barnen skulle kunna gå i samma skola.

Kommunen arbetar med kultur som ett frivilligt åtagande, kommunstyrelsen har tagit fram visionen med kultur som en strategisk utgångspunkt och legitimeringsprocessen är igång. Det är viktigt att arbetet med detta görs på ett inkluderande sätt och att det tydligt framgår vad kultur kan innebära, både rent definitionsmässigt men också vilka positiva effekter som kan komma av det. Det jag har sett av hur kulturen kommuniceras är främst inom den egna verksamheten i kommunen och jag har inte fått mycket information om hur processen sker eller kommer ske ut mot befolkningen. Detta arbete behöver troligtvis anpassas efter olika grupper i samhället så att man når ut till så många som möjligt. Facebook är nog ett väldigt bra verktyg att använda sig av för att nå flera grupper i samhället, åtminstone just nu när så många använder det. Jag tycker dock även att det finns förståelse för att man inte enbart kan gå den vägen för att kommunicera, utan att det krävs olika sätt att göra detta på.

Kultur är ett ganska vanligt strategiskt område för kommuner att använda sig av men detta är enligt mig inget hinder i sig då kultur för mig är någonting som alla människor bör kunna identifiera sig med på någon dimension. Dessutom är ju kultur inte någonting som innebär samma sak på olika platser, utan snarare helt tvärt om är något olika överallt. Andra fokusområden som kommuner kan satsa på som exempelvis vintersport betyder, åtminstone enligt mig, ungefär samma sak på olika platser och bidrar därför till en mer konkurrensbaserad situation. Teorier säger också att det är möjligt att med kultur skapa den här stoltheten och engagerade känslan i samhället som jag tror är väldigt viktig och kan förstärkas i Ragunda så att en starkare framåtanda skapas vilket bara kan leda till mer positiv utveckling.

Detta för oss in på den andra frågan i studien som handlar om vilka positiva effekter som kan komma av att satsa på kultur som ett strategiskt område. De positiva effekter som identifierats i teorin och som de intervjuade tror och hoppas ska genereras av att arbeta strategiskt med kultur är många. Man hoppas lyckas vända utvecklingen mot en mer positiv sådan och då kulturen faktiskt är mycket närvarande i Ragunda är det relevant att tro att det kan gå. Kulturen ses som viktig för att få människor att bo kvar och även för att få nya att flytta till Ragunda då den blir ett komplement för att uppnå god livskvalitet. Dessutom talas det mycket om att kultur kan skapa stolthet och gemenskapskänsla vilket jag anser är mycket viktigt i Ragunda. Det finns förhoppningar om att Ragunda skulle kunna bli en plats som är känd för sin kultur och på så sätt skulle dess invånare kunna känna en större stolthet för sin kommun och då påverka den självbild Ragundaborna har positivt. Det skulle också kunna förändra omgivningens bild av Ragunda till en mer positiv bild och därmed bland annat kunna attrahera näringslivetableringar.

Satsningar på kultur kan som vi läst öka ekonomisk tillväxt och även mildra ungdomsarbetslösheten, då denna bransch kan innebära attraktiva arbeten för unga kreativa människor. Om de konkreta idéer om att ge möjlighet för att till exempel utöva konstnärskap i samband med sitt arbete skulle fortsätta utvecklas så kanske en spridningseffekt skulle kunna uppstå så att det formas nya kulturella verksamheter och företag i Ragunda. En annat konkret positiv effekt är att arbete med kultur kan påverka integrationen mycket positivt på flera sätt. Att kommunen ska delta i arbetet med att göra Döda fallet till ett natur- och kulturarv på

UNESCOS världsarvslista är mycket intressant. Om det sker kan det betyda väldigt mycket på flera olika områden för Ragunda, framförallt genom att sätta kommunen på kartan. UNESCO-världsarv är dessutom mycket attraktiva för turister. Förhoppningsvis behöver det inte innebära att platsen blir mindre tillgänglig för lokalinvånarna, då detta skulle kunna minska känslan av delaktighet till platsen. Thailändska paviljongen har även den en stark historia och faktiskt är den en plats av stor betydelse för Sveriges och Thailands relation. Den pekas ut som någonting man ska satsa mera på framöver och det kan bli väldigt intressant att följa detta arbete.

Ett stort problem för Ragunda är att många ungdomar flyttar till städerna för att studera och sedan kanske aldrig flyttar tillbaka utan söker sig vidare till nya platser. Att försöka locka ungdomar att komma tillbaka ibland och engagera sig i aktiviteter för barn som föreslogs tror jag skulle vara bra och det skulle på ett positivt sätt kunna bevara en kontakt mellan ungdomarna och hemkommunen. Då kanske det känns närmare och som ett mer attraktivt alternativ att flytta tillbaka hem när studierna är avklarade.

Kulturen sägs också kunna skapa ett samarbete mellan det offentliga, näringslivet och det ideella. Alla kan få en roll för att gemensamt jobba för en positiv utveckling och då tror jag det är viktigt att man kontinuerligt tydliggör vad som menas med kultur. Kultur kan upplevas som ett smalt ämne eller alltför stort och intetsägande. Som jag förstår det så innefattar den sorts kultur som skapar denna önskade gemenskap och engagemang både historia, kulturarv och kulturella uttryck. Både nutida, moderna sådana och i form av traditioner, dessutom gärna i kombination. Jag anser även att det är bra att fokusera på att kommunicera kultur som att det i slutändan kan innebära det mesta av mänsklig aktivitet eller intresseområden om man vill nå den önskade delaktigheten från så många som möjligt i Ragunda. Ett intressant sätt att arbeta med detta skulle kunna vara att ordna medborgarmöten eller använda andra dialogverktyg för att gemensamt diskutera vad kultur innebär. Även om kanske inte en klar definition av vad kultur i Ragunda innebär skulle kunna utkristalliseras, kunde det säkerligen leda till att alla inblandade skulle börja fundera kring vad kultur betyder för dem och inse kulturbegreppets inkluderande värden.

På tal om delaktighet och inkludering av invånarna för det oss in på den tredje och sista frågeställningen som handlar om förutsättningar i Ragunda för ökat medborgardeltagande kring kultur. Ragunda är en liten kommun med få invånare där många vet vilka de flesta är och egentligen vem som helst kan påverka stora delar av det som kultur innebär. På Arnsteins (1969) stege över medborgardeltagande ligger Ragunda kommun högt upp enligt resultaten denna studie redovisat. Minns att studien enbart undersökt förutsättningar för medborgardeltagande gällande kulturfrågor och den största anledningen till att Ragunda ligger så högt upp är på grund av det är just medborgarna som förvaltar stora delar av kulturen. Dock bör det genom medborgarförslag och troligen genom andra typer av medborgardeltagande som kommunen använder gå att påverka även delarna som kommunen förvaltar.

Föreningslivet omtalas både som viktigt och som att det håller på att dö ut i den form det idag

finns. Jag tror det är positivt att de är öppna för vad som i framtiden kan förändras inom detta fält. Det diskuterades under intervjuerna en del om vad som händer när människor engagerar sig för endast en fråga och inte i ett bredare perspektiv. Det är nog viktigt att se på engagemang som någonting positivt i de flesta former det kan förekomma. Speciellt idag när lokalsamhället inte verkar vara av lika stor betydelse för alla som det en gång var, är det viktigt att främja allt engagemang på olika sätt. Kultur skulle kunna bli en viktig ingångsport till ett bredare engagemang, eftersom det är ett så brett fält att alla kan hitta någonting som intresserar eller upprör dem inom det. Jag tror därför att kultur är en bra plats att börja om man vill engagera fler medborgare i kommunens utveckling. Därför anser jag det bra att invånarna kommer inkluderas i hög grad när översiktsplanen ska revideras. Detta arbete kan öka förutsättningarna för att medborgardeltagande ska kunna utvecklas inom andra områden än kultur också.

Ragunda kommun genomförde ju också en medborgarenkät nyligen och planerar att fortsätta med detta arbetssätt. Det är bra att de använder sig av internet för att göra detta men samtidigt har andra sätt tillgängliga. Genom att använda internet kan de på ett förmånligt sätt inkludera medborgarna då det inte kostar mycket. Det är nog dock viktigt att fortsätta göra detta på flera sätt och genom flera kanaler så att man ser till att så många som möjligt blir involverade och ingen lämnas utanför. Till exempel det som nämndes om möten med nyinflyttade skulle kunna vara bra att återuppta enligt mig. I en så liten kommun tror jag det blir extra viktigt med personliga kontakter vilket innebär att ha möten eller frågestunder. Dock tror jag att för vissa delar av den yngre befolkningen kan det faktiskt uppfattas mer personligt att skriva till kommunen på Facebook än att sitta med på möten, vilka ibland kan upplevas som formella.

För tillfället har inte kommunen någon budget specifikt för kulturutveckling och de har andra stora projekt inom viktiga områden som nu kräver en hel del pengar, tid och energi. De talar dock om att man i framtiden kanske kommer kunna satsa mer på kulturen och utveckla den från kommunens håll. Då blir det viktigt att inte glömma bort vilka som har byggt upp och alltjämt bygger upp kulturen utan det är då det kommer bli ännu mer viktigt att arbeta med ökat medborgardeltagande. De jag har intervjuat i Ragunda verkar vara positiva till ökat medborgardeltagande kring kultur och ser främst positiva effekter som kan komma av det. Den inställningen tror jag är en viktig förutsättning inför framtiden.

Slutligen vill jag återigen nämna den kanske allra viktigaste förutsättningen för att nå ökat medborgardeltagande – medborgarnas engagemang. Detta är en faktor som inte undersöks i denna studie, dock är det omöjligt att totalt utelämnas att nämna detta. Nu när ämnet är undersökt ur ett uppifrån-och-ned-perspektiv, vill jag föreslå att en relevant studie att genomföra för vidare forskning är hur dessa frågor kring kultur och medborgardeltagande betraktas ur Ragunda kommuns medborgares synvinkel.

Källförteckning

Tryckta källor:

Brennan-Horley, C., Luckman, S., Gibson, C. & Willoughby-Smith, J. (2010). "GIS, Ethnography, and Cultural Research: Putting Maps Back into Ethnographic Mapping." *The Information Society* 26: 92–103

Dahlgren, P. (2009). *Media and Political Engagement: Citizens, Communication and Democracy*. New York: Cambridge University Press.

de Leeuw, M. & van Wichelen, S. (2012). "Civilizing migrants: Integration, culture and citizenship." *European Journal of Cultural Studies* 15 (2): 195–210

Eckerberg, K. (2001). *Sweden: Problems and prospects at the leading edge of LA21 implementation*. i: W. M. Lafferty (Red.) *Sustainable Communities in Europe*, pp. 15–39
London: Earthscan

Engström, M. G. (2005). *Planeringens utmaningar och tillämpningar*. (red: Forsberg)
Uppsala: Uppsala publishing house

Forsberg, G. (2005). *Planeringens utmaningar och tillämpningar*. Uppsala: Uppsala publishing house

Frändberg, L., Thulin, E., Vilhemson, B. (2005). *Rörlighetens omvandling. Om resor och virtuell kommunikation – mönster, drivkrafter, gränser*. Lund: Studentlitteratur

Gibson, C. (2008). "Youthful Creativity in Regional Australia: Panacea for Unemployment and Out-Migration?" *Geographical Research* 46 (2): 183–195

Giddens, Anthony (1994). *Sociologi*. Lund: Studentlitteratur

Gren, M. & Hallin, P-O. (2003). *Kulturgeografi: En ämnesteoretisk introduktion*. Lund: Liber

Grimwade, G. & Carter, B. (2000). "Managing Small Heritage Sites with Interpretation and Community Involvement." *International Journal of Heritage Studies* 6: 1, 33-48

Heley, J. & Jones, L (2013). "Growing older and social sustainability: considering the 'serious leisure' practices of the over 60s in rural communities." *Social & Cultural Geography* 14: 3, 276-299

Helling, A & Thomas, J, C. (2001). "Encouraging Community Dialog: Approach, Promise

- and Tensions.” *International Journal of Public Administration* 24: 7-8, 749-770
- Hermelin, B. (2005). *Planeringens utmaningar och tillämpningar*. (red: Forsberg) Uppsala: Uppsala publishing house
- Khakee, A. & Barbanente, A. (2003). ”Negotiative land-use and deliberative environmental planning in Italy and Sweden.” *International Planning Studies* 8 (3): 181–200
- Holme, I. M. & Solvang, B. K. (1991). *Forskningsmetodik : Om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur
- Lenntorp, B. (2005). *Planeringens utmaningar och tillämpningar*. (red: Forsberg) Uppsala: Uppsala publishing house
- Macnamara, I. (2010). ”The Quadrivium of Online Public Consultation: Policy, Culture, Resources, Technology.” *Australian Journal of Political Science* 45 (2): 227–244
- Merriam, S. B. (1994). *Fallstudien som forskningsmetod*. Lund: Studentlitteratur
- Monno V. & Khakee, A (2012): ”Tokenism or Political Activism? Some Reflections on Participatory Planning.” *International Planning Studies* 17: 1, 85-101
- Moseley, M. J. (2003). *Local Partnerships for Rural Development: The European Experience*. Cambridge: CABI Publishing
- Park. S. O. (2004). ”Knowledge, networks and regional development in the periphery in the internet era” *Progress in Human Geography* 28 (3): 283–286
- Sporrong, U. (2005). *Planeringens utmaningar och tillämpningar*. (red: Forsberg) Uppsala: Uppsala publishing house
- Svensson, B. (2005). *Planeringens utmaningar och tillämpningar*. (red: Forsberg) Uppsala: Uppsala publishing house
- Thurén, T. (2007). *Vetenskapsteori för nybörjare*. Lund: Liber
- Trost, J. (2010). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur
- Tylor, E. (1871). *Primitive Culture*
- Yin, R. K. (2007). *Fallstudier: design och genomförande*. Lund: Liber
- Åström, J., Granberg, M. & Khakee, A. (2011). Apple Pie–Spinach Metaphor: Shall e-Democracy make Participatory Planning More Wholesome? *Planning Practice and Research*

Intervjuer:

Bengard, Terese, Kommunalråd, Ragunda kommun, Ragunda, 2013-05-13

Bergvall, Per, Ordförande, Ragunda hembygdsförening och Destination Ragundadalen, Ragunda, 2013-05-08

Johansson, Anna-Märta, Landsbygdsutvecklare, Ragunda kommun, Ragunda, 2013-05-13

Landin, Carina, Kultursamordnare, Ragunda kommun, Ragunda, 2013-05-08

Persson, Gun-Marie, Verkställande direktör, Destination Ragundadalen, Ragunda, 2013-05-08

Internetkällor:

Destination Ragundadalens hemsida. Tillgänglig: <http://www.ragundadalen.se> [2013-05-23]

Glesbygdsverket (2008) *Sveriges gles- och landsbygder 2008*. Tillgänglig: <http://www.tillvaxtanalys.se/download/18.56ef093c139bf3ef8902897/1349863570883/arsbok-2008-08.pdf> [2013-05-12]

Ne.se. *SWOT-analys*. Tillgänglig http://www.ne.se/swot-analys?i_h_word=SWOT [2013-05-23]

Ragunda kommuns hemsida. Tillgänglig: <http://www.ragunda.se> [2013-05-23]

Ragunda kommunstyrelse (2011a). *Strategi & Effektivisering 2011-2015*. Tillgänglig: <http://www.ragunda.se/download/18.5b77e2dd133f50af2918000687/Strategi+och+effektivise+ring.pdf> [2013-05-15]

Ragunda kommunstyrelse (2011b). *Verksamhetsmål 2011-2015*. Tillgänglig: <http://www.1/download/18.5b77e2dd133f50af2918000143/Mål+2011-2015.pdf> [2013-05-20]

Ragunda kommunstyrelse (2013). *Resultat medborgarenkät 2013*. Tillgänglig: <http://www.ragunda.se/download/18.6183741713eabd5254a70/Resultat+Medborgarenkät+2013.pdf> [2013-05-23]

SCB (2012). *Kommunfakta Ragunda 2012*. Tillgänglig: <http://www.ragunda.se/download/18.1bdc75af10feda887ac8000440/2303+Ragunda+FAKTA>.

[pdf](#) [2013-05-13]

SCB (2013). *Kvartalsstatistik 2013*. Tillgänglig:

http://www.scb.se/Pages/TableAndChart_228187.aspx [2013-05-20]

SCB (2011). *Medborgerliga aktiviteter 2008-2009*. Tillgänglig:

http://www.scb.se/Pages/PublishingCalendarViewInfo_259923.aspx?publobjid=14544
[2013-05-20]

Svenska kommunförbundet & Landstingsförbundet (2004). *Medborgarinflytande i kommunalpolitiken - En fråga om tilltro, vilja och kunnande*. Tillgänglig:

<http://webbutik.skl.se/sv/artiklar/medborgarinflytande-i-kommunalpolitiken-en-fraga-om-tilltro-vilja-och-kunnande.html> [2013-05-05]

Thailändska paviljongens hemsida. Tillgänglig: <http://www.thaipaviljongen.se> [2013-05-23]

Tidningsartiklar:

Calvo, D. (2013). "Ragunda näst bäst i Sverige." Östersundsposten, 30 maj, Tillgänglig:

<http://op.se/lanet/ragunda/1.5933788-ragunda-nast-bast-i-sverige> [2013-06-04]

Gerhardsson, B. (2013). "Kritiserar Ragunda kommun på flera punkter." Östersundsposten, 25 april. Tillgänglig: <http://op.se/lanet/ragunda/1.5817432-kritiserar-ragunda-kommun-pa-flera-punkter> [2013-05-23]

Olsson, M (2013). "Ragunda Sveriges femte sämsta kommun." Länstidningen Östersund, 16 maj. Tillgänglig: <http://ltz.se/nyheter/ragunda/1.5884794-ragunda-sveriges-femte-samsta-kommun> [2013-05-18]

Bilaga 1. Intervjuguide

Syfte: Undersöka hur kultur (kulturarv och kulturaktiviteter) betraktas och förvaltas, vilka positiva effekter kan kulturen som fokusområde för kommunen ge samt hur förutsättningarna ser ut i Ragundas fall för att arbeta med medborgardeltagande kring kulturen.

1. Vad innebär kultur i Ragunda för dig?
2. Vilka positiva effekter tror du kan komma av att kommunen satsar på kulturen som ett fokusområde?
3. Hur upplever du att det bestäms vilka kulturarv och kulturaktiviteter som ska bevaras, utvecklas eller visas fram?
4. I vilken grad anser du det skulle vara mest lämpligt att inkludera Ragundas befolkning i beslutsprocesser som har med kultur att göra? Varför? (inspiration, dialog, medbestämmande, medborgarmakt)
 - Hur skulle vara ett bra sätt att göra detta enligt dig? (få med alla grupper i samhället)
 - Vilka följder skulle det få tror du?